

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק זצוקללה"ה

חגיגה יז. - מועד קטן יח: | ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר | גליון 46

פ"ה י"ז

י' מעלה שעשו בגדיי האוכל לאמלעלה ממנו, בגדי ע"ה מדרס הזב מדרס לפרושים שאוכלים חולין בטהרה, שיהיו בגדי ע"ה כמדרס הזב לטמא אדם וכלים, אבל גוף הע"ה עצמו אינו נדון כזב אלא בגדיו, דחיש"י שמא ישיבה אשתו ושמא היתה נדה, ובגמ' משמע דאי"ז אלא מעלה ואין אסור מדינא משום ספק, ואפשר"ל משום דמחזקי' בטהרה, ובגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, ושל אוכלי תרומה מדרס לקדש, [יוסי בן יעוזר היה חסיד בכהונה, והיתה מטפחתו מדרס לקודש, ויוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת].

ה"מ דגזרו באשת ע"ה טומאת מדרס טומאה חמורה לטמא אדם וכלים, במדרס ע"י **מגע** אבל זב בעלמא בכלי העשוי למכר מושב או מרכב, שעמד או ישב או שכב או נטלה או נשען עליו, הוי מדרס אף אם לא נגע בכלי עצמו, משא"כ אשה, ואילה"ק כיצד אשת ע"ה נגעה, ד"ל דחיש"י שישבה ערומה.

אין היסט בחולין אבל יש היסט ע"י **מגע** פי' דזב טממא במדרס והיסט, ונתחדש בזב שאף זב המטלטל כל טהור נטמא בהיסט וצ"ע הדוגמא דישבה על הכסא דאי"ז משא [ובר"מ מביא דאי"ז משא, ורעק"א נדה נד' הביא בזה סתירה בד' רש"י], והנה משמע דאיכא מחנ"י לא דאי' היסט בחולין אבל יש ע"י **מגע**, ולאכא אי"ל הדינא מחנ"י וטהרות ודרוש ע"ה טמא בתרומא אף המושבות וכל חרס המוקפים צמיד פתיל, כיון דבידיו משמע דרק בחולין בעי מגע ולא בתרומה, וצ"ע עוד י"ל בביאור הסוגיא דבעי האם יש טומאת משא ע"י **מגע**, ודחו דבשלמא מדרס מוסיף על **מגע** דמטמא טומאה חמורה לטמא אדם וכלים, אבל משא אינו מוסיף על **מגע** כלום, [אבל צ"ע כנ"ל האם ישיבה על כלי הוי משא], ולפי' זה אמרו עוד דמשא בעי שישא את רובו דומיא דמדרס.

הובא במתני' בגדי פרוש מדרס אצל התרומה, ובדין **גופו של פרוש** יש שהסתפקו אינה נעשה כזב אצל תרומה או"ד גזרו רק על בגדי הפרוש [כע"ה שגזרו אצל חולין רק בגדיו ולא על גופו], ואמרו ודאי' להוכיח מדתנן **המניח ע"ה בביתו לישומר** ורואה בעה"ב את הנכנסים והיוצאים, והואכליך והמשקיך וכלי חרס פתוחים **טמאים** דע"ה מטמא במגע, אבל משכבות ומושבות וכלי חרס מוקפים צמיד פתיל טהור, וש"מ דאין גופו כזב אצל התרומה וכ"ש דאין גופו של פרוש כזב אצל התרומה, ואמרו דיש לדחות דאיירי בחולין אצל פרוש, **אבל אמרו** דע"כ איירי בתרומה ולפי"ז אין גופו של פרוש כגבריו ורואי' כיון דכל לה דתנן התם איירי בתרומה, וכל ההם בספיא אם רשע, רואה את הנכנסים ואת היוצאים אפי' היה כפות או מובל שאינו יכול ללכת, ואינו יכול ליגע הכל **טמא** שמא נכנס אחר וע"כ משום היסט הטמא אף כלי חרס המוקף צמיד פתיל והלא אין היסט בחולין כפי שיתבאר, וע"כ איירי בתרומה וחיש"י שמא אשתו של ע"ה נגעה בהם, אבל הלא אינו מטמא בהדיס וכ"ש פרוש, והא דאי' היסט בחולין דאמר ר' **יוחנן דלא** נאמר היתר בחציצה של כלי חרס מפני הטמאה, ולא היסט ולא רשות ע"ה בתרומה ומשמע וצ"ע החולין איכא חציצה והיתר רשות ע"ה וכן דהיטס לא מטמא, וצ"ע דמסקי' דאין היסט לע"ה אף לתרומה, וברש"י בפי' דטהרות גריס לא היסטות ולא רשות ע"ה אצל חולין אלא אצל התרומה, ואלא אצל התרומה קאי על רשות ע"ה ודוחק, ושמא י"ל אין היסט באשת ע"ה בחולין אלא בתרומה [א.ה.ו והיינו היסט שאין בו מגע].

ילה"ס האם **גופו של אוכלי תרומה כבגדיהם לקודש**, ואין להוכיח מחמת שפופרת של קודש ומטבילה טעון טבילה פי' עושא לא לשימוש קודש, וגזרו טבילה על כלי הנגמרים בטהרה, וסד"א אף אם רק הטבילה טעון טבילה **ובשלמא חותך א"א שלא** יגע, אבל במטבילה אפשר ע"י סיב וע"כ דאיכא היסט אבל י"ל דחדא חדא קאמר החותך ע"מ להטביל.

ילה"ס האם גופם של אוכלי קודש כבגדיהם למי חטאת, יש שהוכיחו מלגין טהור לקודש ולגין טהור לחטאת שנגעו זב"ז דטהורים דאיירי בכלי חרס שאין מטמאים מגבן, ומשמע אפי' האדם הגיע זב"ז, וי"א דאי"ז רואה דמצמינו דרוקן של אוכלי תרומה מטמא כזב אצל חטאת ולאכא ה"ה רוקן של אוכלי קודש.

חומר בקודש

פ"ה י"א

י'ת חומר בקודש מבתרומה מעלות שעשו בקודש יותר מתרומה כפי שיתבאר, והנה אי"ל דהביאור משום דשאני אוכלי תרומה שהם זריזין, משא"כ אוכלי קודש ואף הכהנים אינם והיירי כ"כ לפי שמתחזקו רק לאנשי משמר ונאכלין בעזרה [א.ה.ו] א"נ ק"ל נאכלים אף לישראל], ומ"מ אי"ל הכי כיוון דמעלה היינו דאין סברא להחמיר בזה מבזה, אלא צ"ל דהחמירו בקודש משום קדושתו ונ"מ באוכל תרומה שרוצה לאכול קודש.

מטבילין כלים בתוך כלים בתרומה אבל לא בקודש ול"ח לחציצה וב' הכלים נטהרו, והא דשרי בתרומה, **לת"ק** שרי בכל הכלים מלבד דבר כבד כליטרא דע"י שמכבדי חוצץ, **ולאבא** שאול תתיר בתרומה רק בסל וגרונותי דאין כבידו חוצץ מחמת שהם עשויין מנצרים.

האוחז באדם ובכלים ומטבילן, טמאים, **לת"ק** אם הדיח המטביל את ידיו קודם הטבילה **טהורים** דהמים שעל ידיו מתחבירין עם מי המקוה ע"י השקה [א.ה.ו] היינו בטופס ע"ה [להטפח], **ולר"ש** רק אם ירפה ידיו **טהורים** אבל ידיו שהדוחו כיון שהם מהדוקות בכלי לא מהני, ור"ש **כאבא שאול** דר"ש חיש"י לחציצה אף לענין חיבור ודאי דחיש"י לחציצה לענין ביאת מים, אבל **אבא שאול** אפשר דס"ל אף **כת"ק** ודוקא לענין ביאת מים חיש"י.

אחוריים ותוך ובית הצביעה בתרומה ולא בקודש פי' כלי הראוי לתשמיש באחוריו ובתוכו ובבית אחיות, ונטמא אחוריו לא נטמא בית הצביעה ותוכו, ואף שנטמא בית הצביעה לא נטמא אחוריו ותוכו, אבל נטמא תוכו כנטמא הכל, והנה נח' ר"מ ור"י באלו בדי' נאמר דיי"ו, לר"מ בין דיים טמאות שנטמא באחוריו לא נטמא תוכו, ובין בדיים טהורות שנגעו בתוכו שלא נטמאו מחמת טומאה באחוריו, ולר"י דוקא בדיים טהורות יש חילוק בין תוך לאחור ובית אחיות, ואמרו דמתני' כר"מ דאיכא חילוק במדי מנאות, בין כלי תרומה לכלי קודש, אבל לר' יוסי דאיכא חילוק רק בדיים טהורות, ליכא חילוק בין תרומה לקודש דאין דיים לתרומה לא לקודש, ודחו דשמא אף לענין דיים יש חילוק ובכלי קודש מתני מטמא את הידיים, ובכלי תרומה אף נכדלו טמא לטמא משקיין מ"מ אינו מטמא דיים, אבל להלן משמע דלא קיימא דן מס' [א.ה.ו] יש לעי' לפי"ז וכן להור"א לעיל בטעם החילוק בין כלי לידים, דהנה אי"ל דאיירי בכלי קודש או תרומה, משא"כ אדם הבא לאכול קודש או תרומה, כיון דמצמינו חומרא בטבילה אף שאין בכלי תרומה או קודש, אלא י"ל דשאני כלי המיוחד לתרומה או קודש משא"כ אדם, ולפי"ז בכלי יתוס'.

ז' זקנים הי' שרשי בעיבור השנה בבקעת רימון, ר"מ, ר' יוסי, ר' יוסי, ר"ש, ר' נחמיה, ראב"י, ור"י הסנדלר, ואמרו מעלות בקודש מתרומה, ר' יוסי אמר יב, ור"מ בשם ר"ע גי', ור"י הסנדלר אלכסנדרי אמר ששימש את ר"ע בעמידה, יותר ממה ששימש ר"מ ביישיבה, ולא אמר אלא יב' מעלות, אמרו דר"ה הסנדלר מכוון לאמת, ואף שדברו קשות עמדו משם בנשיקה פי' נפרדו באחזה ורעות דכדאמרו 'את רבז בסופה'.

י' ז' זקנים הנ"ל כל מי שלא היה לו בגד היה חברו נותן לו חצי משלו, והוי צריכים לכך לפי שהיו דורש כל א' ז' פי' אחרים בקרב דכ' 'אשירה נא ליידיי שירת דודי לכרמו', וקולסו לרשב"י שרש אחרון אחר שדרשו כל הני ז' תנאים, **והטעם שצוצרכו** כלל לעבר בקבעת רימון ולא ביהודה, [ולרש"י מעבירין רק בירושלם, ובירי כסנהדרין מביאר דמעבירין אף שלא בירושלם, וי"מ דבקעת רימון היינו ביתר], א"נ הנה מ"ט נדחוקו לעבר מפני המלכות, ואמרו לפי דדרשו 'אין ההצות נשכחה וכו' בסמוך 'אלהי מסכה לא תעשו' שכל שצריך לעבר את השנה ואינו מעבר כאילו עובד ע"ז, וכשיצאו בדקו ומצאו

שמעשיהם מקובלים ע"י שהכניסו כולם מסמרים לעמוד של שיש בקל כפי שמכניסים מסמר לעיסה, וקראו למקום זה 'כיפא מסמרא'.

בית הצביעה הנה תנן בפכ"ה דכלים, דידות הכלים אין מקבלים טומאה, ובית הצביעה היינו שקע שעושים הנקיים שאינם רוצים לאחוז בגוף הכלי ואף בית הצביעה העשוי בפנים אינו נחשב תוך, והא דאשכחן בית הצביעה בפנים, אי"ל דכלי גנוב דאין ידים מטמאות את הכלי אבל כלי שנטמא במשקיין מטמא את הידים אפי' הן גנובין, וכן אי"ל בכלי מלא מים דמדי נטמא הכלי מחמת הידיים, אלא בבית הצביעה מלוכלך משקה, א"נ אפי' מלא משקיין משום דמשקיין אלו טמאין במקומן וטהורים במקום אחר, ודומיא **דמשקה בית מטבחיםא** שבעוה לא גזרו עליהם טומאה, טהורים במקומן וטמאים במקום אחר, והא דתנן דגם אם יצאו טהורים, י"ל דאיירי ביצאו וחזרו לעזרה דחזרו לטהרתן, **ומשקה היוצא מעזרה ונשאר מחובר**, י"א דבמקומו טהור והיוצא טמא, וי"א דהכל טהור ולפי שהוא מחובר לטהור.

הא דחילקו בין תוך לאחוריים בתרומה, ה"מ בטומאת אוכלין המטמא משקיין מדרבנן, אבל לא בטומאת שרץ שהיא דאור, ומשמע דאמרו בכל טומאה דרבנן, ולהלן משמע דרק בטומאת ידים שהיא טומאה קלה.

חילוקים באחוריים ותוך, תנן **לת"ק** כל הכלים יש להם אחוריים ותוך ובית הצביעה שאם נטמא זה לא נטמא זה, **ולר"ש** לעריבה גדולה של עץ צדיה"ח חתום בפנ"ע, משא"כ שאר כלים וכוסות, ולר"ע לא לכוסות, עד תנן תנן [הובא לעיל] **לר"מ** חילוק זה בדיים טמאות וטהורות, **ולר' יוסי** רק בדיים טהורות.

משקיין בבית צביעתו אין מטמאין לאחורי הכוס, ויש להוכיח דמשקיין בביה"צ אין מטמאין ככר אחר ודוקא לאחורי הכלי ותוכו אין מטמאין, דתנן משקיין טהורים נתונים בביה"צ ונגע בהם ככר טמא טימאן, והיינו לטמא ככר במקום אחר, ונשמע דוקא מים אלו שנטמאו מככר אבל מים בביה"צ שנטמאו מידים אין מטמאין במקום אחר, ואף משקיין ע"ג היד ואחוזו בביה"צ אין מטמאין את אחוריו ול"א דהקילו דוקא במשקיין בביה"צ, דתנן משקיין טמאין נתונים בקרקע ונגע בהם ככר טהור ניטמא, ואמרו דוקא קרקע אבל ביד לא וש"מ דכל משקיין שהן משום טומאת ידים אין מטמאין.

כ' ל' יוסי הנ"ל דיים טמאות מטמאות הכל, וידים טהורות שיש עליהם משקיין והוחזקו בביה"צ ואחוריו טמא, פשיטא שאין המשקיין מטמאין את היד, ואף אין מטמאין ככר במקום אחר, דתנן משקיין טהורין נתונים בקרקע ונגע בהם כוס שאחוריו טמא בביה"צ נטמאו משקיין לטמא במקו"א, ודוקא משקיין ע"ג קרקע אבל שעל ידיו לא, ואף **משקיין ע"ג הכוס ואחז בביה"צ** אין משקה מהכוס מטמא את היד, דתנן משקיין טמאים נתונים בביה"צ של כוס ונגע בהן ככר טהור נטמא, ודוקא ככר אבל יד לא.

עוד חומר בקודש מבתרומה, הנושא את המדרס נושא את התרומה פי' נושא ואינו נוגע שאין היסט אלא בזב, וכגון שהתרומה בכלי חרס שאינו מטמא מגבן, דאל"ה מטמא את הכלי וחוזר הכלי ומטמא את התרומה, ובתוס' כ' דאפי' בכלי מתכות הנושא את המדרס אינו אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא כלים, וה"מ בתרומה אבל לא את הקודש, והטעם משום מעשה בא' שניקבה חביתו ופקקיה בסנדלו ונפל הסנדל לחבית, ולפי' התוס' אף אם לא נפלה, ופי' בבבלי גזרו בקודש דבאה הוי מעשה, והו"מ לתכחילה, אבל אם עבר דנשא את טימא לקודש, [ואין להוכיח מהא דדיעבד לא טימא דאין גופו של אוכל תרומה מדרס לקודש, כיון דשמא איירי במזוקק לאכול קודש].

עוד חומר בקודש **ידגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש**, וכן חומר בקודש **נגז מיהש מטטבילה** מתיר ההוטים ומגנב שום שם חציצה, ומטביל ואח"כ קושר, ובתרומה קושר ואח"כ מטביל דאוכלי תרומה זריזין שמהדקים ללא חציצה.

פ"ה ר"ב

כלים הנגמרים בטרהר פי' שגמר ונתן לב לשומרן בטרהרה צריכים טטילה בקודש ולא בתרומה והטעם דבעי טבילה לקודש שמא תתיו עליהם ע"ה רוקן קודם שגמרן כשלא היתה דעתו לשומרן [ואף דאין גופו של ע"ה כזב, כמ"מ רוקן כזב], ובתוס' כ' עוד טעם, שמא ינתר רוק של חבר ומשמש בידיו וסמם ידיים שניות הם ועשו את המשקין תחילה וטמאו את הידים, ומעשה באשה שארגה בגד וידעה שלא נטמא, ובדקה ר' ישמעאל שנדה מתחה עמה בחבל של כל האריגה ושטמ הסיטה לבגד, ואמר ר"י כמה גדולים חכמים שאמרו דכלים הנגמרים בטרהרה צריכים טטילה לקודש ולא לתרומה, וכעני"ן הוה אצל ר"י באשה שארגה וקשרה **נימא בפיה** וטיטמו הרוק שנעשה תחילה את הבגד, והנה בבבלי מבואר בדגנ שלא היתה דעתו לשמרו טמא אף לתרומה חולין, ומתני' כשדעתו לשומרן בטרהר אלא חדישי שנטמא עשו שגמרן אשר דעתו עליהם, ויורי' משמע דמתני' שנגמרו בטרהרה היינו שיוודע שהם בטרהרה לא נתן דעתו לשומרן, ופי' האור גדול לעובדא דירי' [שנקשרה פניה] שלא היה לבנה לשפוט קודם גמרו, וצ"ע בעובדא ממחה חבל.

החות שפורפר של **קודש** ומטבילה טעון טטיל' הוה פ"י שעשאה ללי, וס"ד אף אם רק הבטילה טעון טבילה **הוה בשלמא** חותך א"א שלא יגע, אבל במטבילה אפשר ע"י סיב, אבל י"ל דהדא קאמר הוחות ע"מ להטביל.

ציורין בכלי, הכלי מצרף לטמא מה שבתוכו בקודש ולא בתרומה, ואמרו דעד כאן בקדשי מקדש מקודשים, אבל מעלות שמאכאן אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש ונבבלי אמר איפאכ דדוקא במעלות הראשונות דיש להם דררא דאי נאמרו אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש, והלחן משמע בירי דכלי מצרף משום שנוצר לקודש, והא לא שייכא בחולין שנעשו על טהרת הקודש, ושמא יש לגרוס בירי איפאכ.

דין טומאה בציורין הכלי, **לר'** **יוחנן** הוי מדרבנן דילפי' לה מעדותו של ר"ע דהוסיף על בן בתירא בטבירי' שנגע באפר חטאת דמטמא את כולו [אפרן חטאת אינו קדשי מזבח וע"כ הוא מדרבנן, ורש"י], והוסיף ר"ע דה"ה **סולת** קטורת לבונה וגחלים אף שאינם אוכל אבל חיבת הקודש מנשרת, **לר"ל** ציורין בכלי מדא' דילפי' מלפ' אחת וגו' והוסיף ר"ע דאף שיירי מנחות בכלל שאינם בכלי מ"מ מצרפים מדרבנן, והטעם לפי שנוקקו מתחילה קודם הקמיצה **לכלי**, **ולר'** **אחא בשם ר' יסא קמ"ל** בסולת קטורת לבונה וגחלים אף שאינם בכלי שרת אלא בכלי חול.

א"ל"ה ק' לטמא ששכל יום, דהלא יכול להרבות והכל נזקק לכלי ואף דאין לפחות ששכליו וכן בקטורת [ששיעור פרס היה מדרבנן, ואף דכ' בפסיקא תוס' דהוא מהלל"מ מ"מ שיעור למטה הוא כיתא יכול להרבות עד פרס], וכיון דיכול להרבות הריהו כולו נזקק לכלי, עוד אפשר לר"ע הוסיף קטורת לבונה וגחלים דאי שאינם אוכל נהנו רש"י ותוס' בפסוקים ט. א' ונטמאים מדאור, ואם ננטמאים א"א ע"ה הוסיף, [נתה בבבלי ק' ויתר חטאת, קטורת לבונה מאי איכא למימר, והירי לא תק' על לבונה וקטורת דס"ל דאי"צ קידוש בכלי אחי"כ ודלא כבבלי במנחות, וכי"כ הר"מ פ"ב מפס"ה, אבל נחלים צריכים לכלי].

כא ילה"ס **האם קומץ קרב בב' כלים** פי' האם קדש הקומץ שהקלין בב' כלים והיינו אחא ילפי' מדם שאינו קדוש בב' כלים, אבל להקטיף קומץ בב' כלים משנה שלימה דשרי, ועוד דלירי' נתקדש בכלי מעלה אפי' ביד, **יש שהוכיחו** מדרתנן הכלי מצרף ומשמע אף לקומץ והוא דאינו להקטירה כ"ל אלא הוצרכו לכלי קודם קמיצה וה"ו אחר קמיצה, [ואפשר להוכיח מעצם הא דמפרץ לקומץ לענין טומאה דער' ציור לקודש בכלי א', ושטמ היינו הך כיון דבעי כל א' אף אחר קומץ, וזה דלא כמשנ"ת לעיל], **אבל הך'** הלא סולת קטורת לבונה וגחלים קרבים ומתקדשין במכה כלים ומ"מ כשהם בכלי מלאים הכל מצרפן, וזה' קומץ בכלי א' מצרף מאשר בב' כלים, [ומשמע דיכול לקודש מנחה בב' כלים ומ"מ שעת קמיצה צריכה להיות בכלי א', וכ"מ במנחות דאי איכא שיעור עשרון לכ"ע מקדש].

ציורין כלי כשאין ההלקים נוגעין זה בזה, יש ציורין כלי ואמרי' קפצה טומאה, **ואפי'** **מנחה** **מנחת ביניעה** ואמר שאל שמעו הלא אבל ש"מ מדתנן דב' מנחות שנעתרפו ויכול לקומץ מזו בפ"ע ומזו בפ"ע כשירות, ול"א דשיירי המנחות מפסיק להיחשב קמיצה מכל המנחה, וכדכ' כף אחת' לעשות שם שבתוכה אחת, ואין הכלי מצרף אלא דבר שהוא אור לו ולכן נמצאת שהורה.

חומר בקודש מתרומה דיש **רביעי** **לטמא** **בקודש** **ושלישי בתרומה**, **וצריד** פי' קודט מנחה שלא ובבל משמן ולא

חומר לק"ט, אבל הוכשר משום חיבת הקודש, אין מטמא אחרים למנות ממנו טומאה אלא רק גופו ופסל, והנה א"י"ל משום דכ' 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא' יטמא לטמא אחרים דוקא זה שהוכשר ע"י מים, דהלא נבלת עוף שהור אף שלא הוכשר ע"י מים מטמא אחרים משום דסופה לטמא טומאה חמורה בבית הבליעה, אלא י"ל דילפי' ממקרא הג"ל דכל שטמאות משום אוכל מטמא אחרים, אבל הטמא מחמת חיבת הקודש, אין מטמא אחרים דאף עצים ולבונה מטמאים משום חיבת הקודש.

כב אמרו בשם רבי **דהאוכל שלישי בתרומה נפסל גופו מלאכול תרומה** ואף דאין רביעי בתרומה, מ"מ נעשה שלישי האסור בתרומה, ואי"ל דרבי רק כ"ר"א דתנן בטהרות דהאוכל דראשון נעשה ראשון ועושה שני [אבל הנוגע בראשון נעשה שני], דומיא דנבלת עוף טהור, ואף לר' **יהושע** דל"ה להם האוכל אוכל שלישי נעשה שני לקודש ולא לתרומה, י"ל דגופו נפסל מלאכול אלא דאשני מטמא אחרים כדניו לענין איכילה, כדי שיהא גופו בדל מלאכול תרומה טמא, ובקה"ע פי' דמודה ר' יהושע כדי שיהא גופו בדל מלאכול תרומה טמא, ומשמע דאין גופו נפסל אוכל חולין שנעשה על טהרת תרומה, ובבבלי דייק דאף ככה"ג נטמא ושמא גזרו משום אוכל תרומה, **והאוכל שני במעשר נפסל גופו כדתנן וחכמים אסורין** פי' דכל הטעון ביאת מים מד"ס [כגון האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני], טמא את הקודש ופוסל את התרומה ומותר לחולין, ולענין שיעור דל"מ שרי ולחכמים אסור, ואף **האוכל אוכל רביעי נפסל לקודש**, כדאמרו בשם ר' אב בר ממל על אוןן שאסור לאכול קודשים אבל מותר ליעזב **הקודש** וטה' לרביעי, אבל א"ל לומר על טהרת תרומה דנשר לא מתחלף בתרומה, ואף כר' **יהושע** הג"ל דפליג על ר"א בטהרות וס"ל דהאוכל שלישי [היינו שנעשה על טהרת תרומה] נעשה שני לעשות שלישי ורביעי קודש וכל תרומה, ואחא' דאף חולין שנעשו על טהרת תרומה יש בהם שלישי, אבל לא החמירו בחולין שנעשו על טהרת הקודש, וקמ"ל דאמרו על טהרת תרומה ואף על טהרת קודש.

ר"ז אמר בשם ר' יהושע **האוכל שלישי בקודש נפסל גופו מלאכול קודש**, וכיון דתנן הכי דלר' יהושע השלישי שלישי נעשה שני לקודש לפסול בשלישי ורביעי, י"ל דקמ"ל ר"ז אף באוכל חולין שנעשו על טהרת הקודש ושלישי נפסל משום שעושה לרוק שבפיו תחילה ומטמא את הרוק אחריי ועשותו תחילה [אפאי' אלהן], וממטא לאוכל לעשות שני, ואחא' דתנן נעשה גופו שלישי אף לתרומה ושני בקודש אף בגביעה, ואפאי' דמסני להלן בדעת ר"ז נוחא, [א.ה.י. ש' עלע א"ר פליג ברביעי שאינו נפסל ברביעי, ולהלן משמע בביאור הגרנ"ח דהא דקאמר ר"ז שלישי היינו דחולין שנעשו על טהרת תרומה אף בשלישי אינו נעשה שלישי, וצ"ע], ואילה"ק מאי קמ"ל ר"ז דהלא נכרתו הקודש הנאפים בגומותיהן והמים שבגומות מקודשין דהוו המשקין שנעשו על טהרת הקודש, ותנן הטימ אוןן נטמא כולם שאין הכנכ שלישי עשה לפימ תחילה, **אבל ר"ז דקמ"ל** דמשקין שבפיו הוו כחולין שנעשו על טהרת הקודש כדין שהור לחטאת שעשו אותו כמי חטאת.

מתני' **דטהרות מסייע וקו' לר"ז**, **מסייע** דתנן דהאוכל שלישי נעשה שני לקודש ולא לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה והיינו שאינו שני לחולין שנעשו על טהרת תרומה, אבל שני לחולין שנעשו על טהרת קודש, ומסייע לר"ז נעשה שלישי ע"י רוק שבפיו, **וקו'** דאפש"ל דחולין שנעשו על טהרת תרומה היינו מה שאכל האוכל אוכל ראשון שני ושלישי, ומשמע דאי אכל חולין שנעשו על טהרת קודש נעשה שני אף לתרומה.

כג פסול רביעי קודש ושלישי בתרומה, **רביעי בקודש**, **ר' יוסי** תני ק"ו ממחוסר כיפורים דשרי בתרומה אחו הערב שמש ואסור בקדשים עד שיביא קרבן, וקו' לשלישי הפסול בקודש שנעושה רביעי ואי"ל דיו ידעשה הקודש רק שלישי, דל"א דיו היכא דמפרץ ק"ו ולהלן יתבאר דילף שלישין מקרא, אבל ילה"ק מאי דא עבדי וא"ט ק"ו באוכל שנגע בטביר' הפסול בתרומה דא' 'במים יובא וטמא עד הערב וטהר' ולא פסול ברביעי בקודש, **ושלישי בתרומה** יליף ר' יוסי כר"ע רבו דכ' 'טמא' 'טמא' פי' דדרשי ר"ע וכל כלי חדש אשר יפול מהם אל תבז כל אשר תבזבו 'טמא' ומדכ' יטמא ולא טמא שש' לטמא אחרים, והיינו כאשר יפול מהשרץ לתוך כל חרס נעשה הכלי ראשון ופסול שבתוכו שני מטמא אחרים לעשות שלישי, והיינו בתרומה כמבואר לחד מ"ד ה"ם בטהור.

"א דר' יוסי א"צ ק"ו לרביעי בקודש כיון דילף מדכ' גבי קודש 'הובשר אשר יגע בכל מלא לא יאכל באש ישיר' ודרש 'ובשר אשר יגע' פי' ראשון בשני, 'בכל טמא' שנגע שלישי בשני, אבל יאכל הוי יתור כיון כד' 'באש שרף' ללמוד על רביעי, והא דלא איירי קרא מתחילה בראשון שנגע באב, אפשר'ל כיון דמצניו לר' יוסי שלישי מה"ת, האי כל טמא היינו שלישי, והנוגע בו נעשה רביעי, ול"ד אוכלין

שנגעו באויר כלי חרס, אלא אף אוכלין שנגעו בשרץ עושין שני ושלישי בק"ו מכלים שאינם נטמאים מאויר כלי חרס, ועושין שני ושלישי, והואי דאוכלין הנטמאין מאויר כלי חרס ה"נ עושין שני ושלישי.

שלישי ורביעי לתני ר' שמעאל פי' בר פלוגתיה דר"ע דלא יליף יטמא לטמא אחרים, **ילפי'** מדכ' 'הובשר אשר יגע בכל טמא' ראשון שנגע בטמא, ולא יאכל לשני שנגע בראשון, ושלישי ילפי' ק"ו מטביר' שאינו פוסל בחולין ופוסל בתרומה, לרבות שלישי, ורביעי ק"ו ממחוסר כיפורים המתור בתרומה אשר הערב שמש, ואסור בקודש, וכיון דלא ילפי' ק"ו מקו' י"ל דהוי דין דרבנן וסמכו רבנן מקו'.

עוד חומר בקודש מתרומה, **א' מידיי שנטמאו** מטמאה את חברתה בקודש ולא בתרומה ואי"צ נטילה, ומטביל בקודש את א' ב' ידיו שמא תגע א' חברתה. **היד מטמא את חברתה, לריב"ר** היד נעשית שלישי ופוסל בקודש ולא בתרומה, **ולרבי** נעשית את שניה ומטמא שלישי ורביעי בקודש.

תנן לר' יהושע הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות אף דאין שני עושה שני, מ"מ גזר בידים לעשות שניות, והיד מטמא את חברתה, **ואי"ל דרבי כר' יהושע** ולא כרבנן דפליג, כיון דר' יהושע קאי אף בתרומה, אבל רבי קאי בקודש.

דעת רבי, לר"ל דוקא מטמא את חברתה אבל אחרת לא פי' לא נעשית שניי אלא שלישי, **ולר' יוחנן** אפי' יד אחרת, **ויש אמרו** מתחילה דלר' יוחנן אף מטמא ככר, אבל אמרו דחור בו ר' יוחנן דאין מטמא ככר דדוקא ידים, דכל הפוסל בתרומה עושה את הידים שניות אבל לא בככר דהדרן להא דאין שני עושה שני.

פ"ה ר"ג

אוכלים נגובין כפי שיתבאר מותר לאכול בידיים מסואבות פי' סתם ידיים שניות הן, בתרומה והנה אי"ל בקודש שני דקמ"ל באוכלין נגובין מעולם שני הושוורו דאסור לאוכלן בידיים מסואבות משום גזירה, כיון דכל קודש הוכשר משום חיבת הקודש אלא איירי כשדחף לו וברו קודש א"נ ע"י שפוד עץ שאינו מק"ט, וקמ"ל מתני' דאוכל אוכלין נגובין עתה עד תרומה ולא קודש, ואינו אוכל עם הקודש אוכלין נגובין אבל באוכלין לחץ נטמאו המשקין מהידיים ונעשו תחילה לטמאות את הקודש, [ומשמע דאי לא אכיל חולין שרי ולי"ח שיעב, וצ"ע דמבואר בברכות פ"ח דאין לאכול חולין במקום ללא נטילה, ואף דחולין שרי משום דאוכלי תרומה זריזין, מ"מ בקדשים מבואר במע"ש פ"ב ה"ה דאסור].

כד האוכל דכילה בידיים מסואבות והכניס ידו לפי ליטול ציור שבטבילה, **ד"מ מטמא** דידיו עשו לרוק שבפיו תחילה, וטיטמו את הדקה, **ור' יתבדע** מטרה [א.ה.ה. כ"ה במשניות], דס"ל אף רוק שבפיו חשיב מטמא, והוא הונו של אורו והר"מ פי' דנח' א"ל לרצנן, **לר' יוסי** אם הפך טמא, ואם לא הפך טהור, **לחזקיה'** ד"מ טמא ר"מ בדבילה דרוצה במשקין אבל סתם רוק לא, ולפי הר"מ א"ש, **ולר' יוחנן** אף בשאר דברים.

אילה"ק לחזקיה מדתנן ברישא דראשון שאוכלין ומשקין בפיו והכניס ראשו לאויר התנור, טמא ואף דאין אויר תחת נטמא אלא טמא הטומאה, י"ל דמפתח המשקין טמא, ואוכלין נזקק מפתח סיפא דתנן וכן טהור שהיו אוכלין ומשקין בפיו והכניס ראשו לתנור, ונטמאו המשקין והאוכלין מהתנור, דאין אדם מציל בצמיד תפיל, ונתן לחזקיה, אבל י"ל בדבילה שמינה, א"נ באוכלין שהושקו בחוץ.

אילה"ק לר' יוחנן ממנתו מאוכל אוכלין נגובין דאי רוק מכשיר, מ"ט לא נוהג בתרומה, אבל י"ל בזורק, ומ"מ בקודש לא דשטמי ישכח יוגע, אבל בתרומה ל"ח כיון דאוכלי תרומה זריזין.

אונן ומחוסר כיפורים אונן אפי' לא נטמא למת [ובר"ח משמע צניעותי שהיא מדרבנן], ומחוסר כיפורים כגון זב שהעריב שמשו, צריכים טבילה לקודש ולא לתרומה דעד עתה היה אסור בקודש, והא דבעי אונן טבילה אף למגע קדשים, ומאיך תנן אונן נגע ואינו מקריב, ואינו חולק לאכול בערב, איי"ל בהסיח דעתו דא"כ יהיה אסור אף במגע תרומה, אלא י"ל דמתני' לענין אפילה והחמירו באכילה יותר ממגע כדאמרו דהנוגע ברביעי נפסל מלאכול ואינו פוסל במגע.

יולדת לאחר מ"ו יום מותרת בתרומה, וקדשים אחר שתיאי קרבן, ומצינ' מח' ב"ש וכו' **לכ"ש** בעי נטילה, **ולכ"ה** אי"צ טבילה, והנה אי' נח' בתרומה תק' לב"ש דהלא הוי טבוי' אורן מסוף השבוע ושבויעים, ומותר לאכול בתרומה, ומתני' דידן כב"ה, ואי נח' בקודש תק' לב"ה הלא ממחוסר כיפורים בעי טבילה לקודש, ומתני' דידן בקודש כב"ש, **אבל אמרו**

דנת' בתרומה ביולדת דב'ש בעי' טבילה לתרומה כדי שלא יאמרו ביופעת דם אוכלת בתרומה ודוקא ביולדת משום שאין מבדילין בין דמים לדמים.

פ"ה ד'

כה חומר בתרומה מקודש, ביהודה נאמנין ע"ה על טהרת יין ושמן כל ימות השנה פ' שהקדוש לנסכים, א"נ דייחון לנסכים ואימת קדשים עליהם, **ועל התרומה** נאמנים רק בשעת הגיתות והבדים, אבל עברו הגיתות והבדים אין נאמנים, ומ"מ מניחה הע"ה א"נ אף הכהן לשעת הגיתות והבדים לשנה הבאה.

ע"ה שאמר שהפריש רביעית קודש לחבית תרומה, נאמן אף על התרומה ואף בשאר ימות השנה, במגו שנאמן על הקודש, וא"ת כיצד יאכל הכהן, י"ל כשאומר רביעית שאני עתיד להפריש, וכמ"ד שי בריה, א"נ במיחוד רביעית להפרישה לקודש לאחר שיתורם, נאמן אף על התרומה של אח"כ.

כדי יין ושמן שנותנים לתוכן את המדומע פ' טבל שלא הפרש מהם תרומה, נאמנים עליהם קודם לנת ע' יום לומר שלא נטמאו ונטק ע' יום דאורחא דמילתא דמומן דו רגילין להכיין הכדים, אבל על תרומה נאמנים רק בשעת הגיתות.

בגליל אין נאמנים מחמת רצועה של כותים המפסקת וגזר טומאת אהל על ארץ העמים, וכיצד יעביר מיהודה לגליל א.ה. ולכן ע"ה שבגליל נאמנים ביהודה], והא דתנן דשמן לנסכים המשובח, הוא מתקוק, ושניה לה רגב מעבר הירדן ומשמע דמעביר מארץ העמים, י"ל במביא גרגרים וכותשן ויתקשן ולא הוכשרו לק"ט.

קנקנים אין נאמנים עליהם, ואף ביהודה דנאמנים על ליק, מ"מ לא נאמנים על קנקנים הריקים ואף של קודש, אבל בשעת הגיתות או קודם להם ע' יום נאמנים על הריקים], ולחלה ה"ה מבואר דלפנים מהמודיעת נאמנים].

בן דרום שאמר שהביא **מגליל** נאמן לאוסרן, **ובן גליל** **שהביא מדרום** אינו נאמן לטהרן.

במה האמינו בשעת הגיתות, **לר' יימיה** בתרומה שנעשית על טהרת הקודש [וכן אמר ר' ינאי בשם הרובין בני ר' חייא חתנו של ר' ינאי], **ולר' יוסה** אף בתרומה הנעשית ע"ג עצמה [וכן ס"ל לר' ינאי], ואילה"ק לר' יוסה מהא דלר"י צריך לעמוד על בדדים פועלים בבית הבד שהטבילו כראוי ולר"מ סגי שייבא עד פתח המערה, ולר' יימיה היינו בתרומה שלא נעשית על טהרת הקודש, אבל לר' יוסה י"ל דאיררי **קודם שצברו ג' בנ"א** דלא חשיב שעת הגת, אבל א"ל דאיירי שלא בשעת הבד, כיון דבשלמא זדמים איכא, אבל אין בוצרין שלא בשעת הגת.

נאמנים דוקא בשעת הגיתות, ואף בבגגעו טהרות בשעת הגיתות וטהור, ואח"כ נגעו בו נטמאו, וכן אף אם נגעו שלא בשעת הגיתות ואח"כ בשעת הגיתות נטהרו.

נאמנים דוקא על כלי קודש מלא, ואף אם נגעו בו טהרות בזמן שהיו מלא ואח"כ נגעו כשהוא ריקן, נטמאו הטהרות, ואף אם נגעו כשהוא ריקן ונטמאו ואח"כ נגעו אחרים כשהוא מלא טהורים.

ספק בלשון המשנה לחומרא, אמר ר' יוחנן **כושת** דתנן כושת חמס וראשי בשמים מיני בשמים, **לר"ע** נלקחין בכסף מעשר דראי תלבג בו אוכל, ואינו מטמא טומאת אוכלין דאמתי אינו אוכל, **ולר"ב בן נורי** אם נלקחין מטמאין משום דהוו אוכל, ואם אינם מטמאים שאינם אוכל אינם נלקחין לטחומרא ואמר מטמאין טומאת אוכלין ואף ניקחין מכסף מעשר שני, עוד מצינו לחומרא, **קרויה** דלעת יבשה חלולה ששואבין בה מים, דתנן קרויה לצורך הויתא מן חטאת דבעי טבילה במים חיים, אבל ה**טבילה** בשמים שאין ראויין לקדש משום מעלה, מקדשין בה עד שמתמא פ"י לאחר שנגבה ולא חייש' דילמא תפלוט מים שאינא טמאין לקדש, אבל לאחר שנטמאה לא דחייש' שתפלוט משקין טמאין הבלועין בה ומחמירים במים נטמאים יתיר ממים שאינא ראויין לקדש, ור' יהושע אמר אם מקדש בה תחילה אף בסוק, ואם בסוק לא, אף בתחילה לא, והיינו לחומרא, עוד מצינו **מבוי** שניגול קורתו ועושר לו בו ג' מחיצות, **לר' יהודה** מותרים לאותה שבת הואיל והותרה הותרה, ואסורים לעתיד, **ולר' יוסי** אם מותרים, מותרים בכל, ואם אסורים, אסורים בכל, והיינו לחומרא, **גר** שנתגייר ואמר על ייתון שלו שלא נתנסכו, **לתי"ב** אם עשאן לבדו מותרים לו ולא לאחרים, ואם לא עשאן לבדו אסורים, **ולר"ע** אם טהורים לטהורים לכל ואם טמאים טמאים לכל והיינו לחומרא.

כל עם הארץ שנעשה חבר ואמר ברי על טהרותיו שלא נטמאו, לת"ק אם עשאן לבדו טהור לו ולא לאחרים, ואם לאו טמאים ולר"ע אם טהורות לו אף לאחרים ואם טמאות לאחרים אף לו והיינו לחומרא.

פ"ה ד'

מן המודיעין ולפנים כרך סמוך לירושלים במרחק טו' מיל, ע"ה נאמנים, ובחוצו אין נאמנים, ואותו קדר וקדירות ולקוחות, נאמן בפנים ולא בחוץ, וה"מ בכלי חרס דקין שצריכים לציבור, אבל לא בגסין וכן משמע מדתנן קדירות דהיינו דקין.

כלי מלא משקין, לר' יוחנן נאמן על הכלי ועל המשקין, **ולר"נ** נאמן על הכלי, ואינו נאמן על המשקין, והא דל"א מגו דכאמרו בעל"ה שאמר שהכניס רביעית קודש לתרומה, י"ל דהא דאיכא מגו בקודש בתרומה, היינו שאומר שהכניס בזמן שהיה חבר פ"י בזמן הגיתות, אבל בעלמא אינו נאמן על המים משום דאין חבירות למים.

פ"ה ד'

גבאים ישראל הגובים מס המלך שנכנסו לבית, או גבבים שעשו תשובה והחזירו כלים נאמנים לומר שלא נגעו בתוך הכלי, ובירושלים נאמנים על הקדש ובשעת הרגל אף על התרומה, והא דתנן בטהרות הגבאים שנכנסו לבית, הבית טמא ואף מה שתוך הכלי, ואם אין עממה עכו"ם נאמנים לומר שנכנסו ולא נגעו בתוך הכלים, אבל ברישא כשיש עממה עכ"ם מחמת אימת העכו"ם בודקין אף מה שתוך הכלי, ובמתני' מבואר דנאמנים לומר שלא נגעו, **וינ"ל** דהא דנאמנים לומר היינו כשאין עדים שנכנסו ואיכא הפה שאסר הפה שהתיר, וכשיש עממה גוי חזקתן שנגעו ובירושלים נאמנים אפי' יש עדים שנכנסו ונמצא דמתני' באין עדים ובאין גוי ובירושלים אפי' יש עדים, א"נ י"ל מתני' דטהרות ידח עם עכו"ם אין נאמנים ביש עדים אבל אם אין עדים נאמנים אפי' גוי עממה, ולפי"ו מתני' אפי' יש עכ"ם אלא דאין עדים.

הטעם שע"ה נאמן ברגל, פ"י ריב"ל דכ' ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחידיו', עיר שעושה את כל ישראל לחברים, וכ"ת אף בשאר ימות השנה, י"ל בשעה ששם שבטים כדכ' בספא דקרא והיינו כשעולין לרגל.

פ"ה ד'

כל המותח את חביתו והמתחיל בעיסתו וכולם ממשמשים בהם ואף ע"ה, **לר' יהודה** יגמור למכור אחר הרגל שהתירו סופו מפני תחילתו דאל לא יגמור, לא יפתח כלל וממעט במשנת הרגל, **ולתנאים** לא ימכור אחר הרגל דלא התירו אלא ברגל, **וה"מ דהתיר ר"י בחבית של יין**, אבל בחבית של שמן לכו"ע אין גומרה, וכיצד יעשה בה וכן לחכמים בין, י"א שופכה, וי"א שוברה דאף החבית בעלת בדידו טמאה, ולעיל פ"ב מבואר דלא גזר על ע"ה שיהא כזב אלא על בגדיו שהו טמאים מדרס, ואף דהונתו מדרסם מטמא כלים בשעת נגיעתו, מ"מ אינו מטמא כלי חרס, אבל יליד דיש לחוש שנגעו בגדיו באייר הכלי כדתנן בטהרות, ולפי"ו צ"ע מ"ט למ"ד שופכה אי"צ לשבור החבית ונעד הלא משקין הטמאין טמאין את הכלים], ולתנא דר' חלפתא יניח לרגל הבא.

יז"ט אחרון שחל בער"ש, אוכל בשבת שמחרת יז"ט מחבית של יז"ט לפי ששא"א לפתוח חבית אחרת, דאף שבתות הרגל אסרו חג כרגל, וכדתנן ער"פ כפסח ויום טבוח שאחר עצרת כעצרת דחברים נאמנים בהם, ותנן דאף ב' ימים אחר הרגל כרגל דתנן במתני' בדעת ר' יהודה לענין **טהרת העשרה** כפי שיתבאר, והנה בבבלי משמע מחמת ע"ה שנגעו בה ברגל, ובירז' **המשמע** שטמאו כלים, וקמ"ל דאפשר להמתין לאחר הרגל, ואמרו ביום שישי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת, ולר' יהודה אף לא ביום חמישי שאין הכהנים פנויים שטורדין להוציא הדשן שעל התפוח שבאמצע המזבח שכל ימות הרגל לא היו מפנים אותו.

כיצד מטהרין את העזרה, מטבילין את כל הכלים שהיו במקדש, וכיון דהיו צריכים הערב שמש, היו לכל הכלים שניים ושלישים שאם נטמאו הראשונים יביאו אחרים.

הטעם דכל הכלים בעו טהרה אף דאין לחוש שכולם נטמאו, אי"ל שמי שאם יש של כלל שיהו עליו, דא"כ יטהרו אף את השניים ושלישיים, ואי"ל שמי יצא הן לדבר עם אשה על עסקי קנייה ונתתו צינורא של רוק מפיה על בגדיו, דא"כ נחוש לכולם דהיינו גם לכתבים, אלא ע"כ אין הטעם משום ספק טומאה, אלא בידוע שבא להם ספק טומאת משקין שאין מטמאין אלא משום מעלה והקילו בהם ברגל, והא דתנן **ספק משקין** טמאין אם קבלו טומאה, טמא, וספק לטמא פ"י משקין אלו לטמא כלים, **טהור** ולכאן מאי איירי ממיל, י"ל דלתם איירי בתרומה ומתני' בקודש שהחמירו בהם.

שולחן שנטמא, לר"מ מטבילין לאחר הרגל בזמנו ואפ"י בשבת ול"ח לתקוני מנא דאין שבות במקדש, א"נ מטבילין אותו בזמנו ואפ"י נטמא בשבת שצריך לסדר עליו את הלחם החדש, ול"א יטבילו כדי שלא יטמא הלחם, ונמצא דמטמא ב' לחמים לחם שהיה בו בשעת הטומאה והלחם שמיניחם בו בשבת, **ולחכמים** מטביל מיד,

ונטמא רק לחם א', ור' יעקב פ' דאיירי בשולחן שנטמא בספק משקין ומטבילין משום חומר בקודש, והא דלפי"ו לחכמים מטבילין מיד כ' הריב"ז לפי דכ' בהן שולחן הטהור, ולפי"ו אף לר"מ נטמא לחם א' דהלחם שמונע בו טהור ומשעבר הרגל נטמא.

פ"א הטבילו את ה**מנורה** ואמרו הצדוקים ראו פרושים מטבילין לגלגל חמה דס"ל שאין מק"ט שאינו אלא להאיר.

כח כל יום היו מוציאין צג' כלים מלשכת הכלים, י"א כנגד צג' אזכרות שבחגי ומלאכי, וי"א דאינא אלא פג' אזכרות דלא חשיב אלא שם בן ד' אותיות, כנגד פג' חותמות שכתוב בעזרא כח"א מיחזי שמו של הקב"ה וחותם, וי"א צג' כנגד יום שמרובה בתמיד יז"ט ראשון של חג שהיו בו ל' מוספין ג' פרים ויד' שעירים ושעיר תמיד של שחר וג' כלים לכל קרבן [סכין לשחיטה מזרק לקבלה ובזן להולכת הקרביים ובחטאת מזג להוליד האימורים].

טבילת מזבח הזהב והנחושת, **לר"א** אי"צ טבילה מפני שהן כקרקע דכ' יוצפית אותו זהב טהור' וגו' וכ' אגו ואת קירותיו ולשון גג נופל במקרקע, וק"י **למזבח החיצון** שאינו אמה על אמה אלא ה' אמה על ה' אמה, וי"א מדכ' רבוע' רבוע' בב' המזבחות ללמד שהוא כקרקע, **ולחכמים** צריכים טבילה לפי שהן מצופים ונטלים לציופי ומקבלים טומאה, דכ' המזבח עץ ג' אמות גובה' וגו' התורה קראת אותו ככל עץ המטלטל, ואף מזבח הזהב בקי"ו שאינו אלא אמה על אמה, וי"א רבוע' רבוע' בב' המזבחות ללמד שהוא מיטלטל, ואי"ל **הציופי עומד בפנ"ע** ואין המזבח בטל לו, והיינו דאמרו שהמזבח בעובי דינר [הא דאיתא במדרש שהיה דק, היינו שאינו נימס], כיון די"ל דאינו כשר אלא עם העץ, כדכ' יעשית מזבח מקטקטורת', ולא כ' מותקטר קטורת והיינו שהמזבח היה מקטיר את הקטורת ואפשר דהכונה משום הדציפוי עמד קר דרך נס.

אין להוכיח דאין המזבח מק"ט מחמת שאינו מיטלטל וכדין טבילה כלי שעשוי להניח במקום אחר, וכדאמרו שדולחן מקי"ט מחמת שמוציאין אותו ומראים אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום ובלא כך לא חשיב מטלטל, כיון דשאני מזבח שהוא צריך לציופי שעליו דעל העץ א"א, מחמת שישירף [ונטמא מחמת הזהב], משא"כ שולחן שאי"צ לזהב, וכדתנן בכלים ג' משפלות הן סל של אשפה שמשתמשים ע"ג, וטמא מדרס.

מסכת מועד קטן

משקין

פ"א ד'

א' בבבלי דריש איסור מלאכה בחוה"מ מקרא, ונח' הראשונים האם הוי איסור דאי' או דרבנן, ובירז' משמע שהוא דרבנן דלהלן פ"ב אמר ר' בא בר ממל אילו היו תבויין נמנין עמו, היה מתיר מלאכה בחוה"מ, ויש מלאכות שהתירו משום פסידא **משקין בית השלחין** שדה שיש לה מעין המשקה אותה תדיר, **במנעד** וב**שביעית** ומבואר בבבלי דאסרו בשביעית רק אב מלאכה, והשקיה הוי תולדה והתירו תולדות משום פסידא, בין ממעין שיצא בתחילה, ואין השדה לחה ואי"צ השקאה יתירה ובין ממעין שלא יצא בתחילה בחוה"מ, וקמ"ל דאפי' לא התירו אלא בבית השלחין ולא בבית הבעל, והא דטרוח, י"א דאתא כר"מ דמשקין אפי' שדה ביה ובלע לאו שאינו אבד ואף שיש טירחא ודתנן בית השלחין לא אתי לאפוקי בית הבעל אלא לאפוקי להשקותה במקום אחר, וי"א דאפי' כחכמים דאין משקין בית הבעל אלא רק דבר שהוא אבד ואין בו טירחא כבית השלחין שחרב המעין, ואיירי מתני' שהיה לה מעין ונעשה שתים, וקמ"ל אף שלא היו רגילין להשקות ממעין זה, א"נ בתחילה היינו שהיו מימימי מועטין ונתברו.

דעת רבנן, אף בלא אבד ולא טרח פליגי רבנן דתניא כל שיש פסידא ויהי בית השלחין, וכל שעמדה מלהכחיש מח' ר"מ ורבנן ואף שאין טורח, וה"ה דאפשר להוכיח ביש טורח ואבד כגי' שלפנינו, ופשוט דיש שיה פסידא הוי בית השלחין ואפ"ה לא התירו אלא בשויהיה בה מעין וחרב, אבל מעין שיצא בתחילה אסור, (אבל אין להוכיח ממי קילון דלהלן דשאני הני דהוי טירחא מרובה].

ממתי חשיב בית השלחן ר' חונה הורה בבית השלחין שישב ג' ימים קודם המועד שיש לבדוק ממי יבש ומה לא יבש וחשיב כבית הבעל.

מקום הפסד, ר' יונה ור' יוסי התירו לקצור שעורים במועד באופן דאל"ה יבואו לידי הפסד.

ומי גשמים ומי קילון פֿי מים בבורות עמוקים, אין משקין בהם **במועד** אין בבית השלחין, דאמיט טירחא להוציא מהבור, ואף דבמי גשמים ליכא טירחא גזרו אטו מי קילון.

בשביעית התירו מי קילון ומי גשמים, והא דהתירו דוקא בשביעית י"א משום שמוותרת במלאכה אלא דאסרו מאלאת קרקע, משא"כ מועד, וי"א משום שזמנה מרובה, משא"כ מועד, וז' ימים אחרונים של שביעית ג"כ שרי משום לא פלוג חכמים.

ב מי תמציות מים שמתמצין ומבעיעין מההרים אחרי ירידת הגשמים ונקוין בגומא, משקין מהן בית השלחין ולא חשיבי כמי בורות, דתנן לענין טהרות דחשיבי מי תמציות דמהנו לטהר מים טמאים, היינו אחרי שפסקו גשמים וההרים בוציצין, ואחר שהרים בוציצין חורר **מי גבים** וז"ל יש להוכיח מדרתן במקצת דמי תמציות למעלה ממי בורות, אלא דאמרו הכי כדי לומר מה חשיבי מי תמציות, וחשיבי מי תמציות, י"א עד שתפרח חברית שהמים בחפירה מתפשטין מחמת המים שבאין, **י"א** כדי שיעשו כרגלי האווז דע"י טטופין וקמח למים נעשה **במים** כגון גומא והמים מתפזרין לכאן ולכאן, **וילה"ס** בפסקו הגשמים, ועדיין פרחה חברית וחזרו הגשמים האם דינו כמעין למפרע, ונ"מ בהטביל מחטים וצינורות שנטמא, והנה מי תמציות אין דינם כמעין וא"א להטביל בהם, ולפי"ז ל"ל דבעי במים משומכו ממעין לחפירה, אבל צ"ע מ"ט לא בעי ככה"ג ממי תמציות ולענין שהטביל שם מים טמאים (יפי"ר גרלי אווז צ"ע), אבל י"ל דגרסי' בברייתא דלעיל לא זמן שגשמים יורדין וההרים בוציצין הוו כמי מעין דכל שפסקו יורדין ובאין אי"ז מי תמציות אלא כמעין בנוגע ותני אלא"ה דכל שפסקו יורדין צ"ע שההרים בוציצין הוו מי תמציות, ואמרו שיעור עד חצי חשב שמעין ואלו מי תמציות, ולפי"ז האם חשיבי מעין למפרע או לאו, ולפי' זה ילה"ס במועד בפסקו גשמים והרים בוציצין אי חשיבי מי מעין או לאו.

אנטרגטייא, חריצין שאינם עמוקים, ילה"ס האם חשיבי כמי קילון או אי"ז כמי קילון דאין לחוש שישאב בדלי.

בריכה שנתמלאת מהמעין שרי להשקות ממנה דהוי כמשקה מהמעין, אבל אם הפסיק המעין אין ממליצין דדמי למי קילון, וכדנתן אין משקין ממי גשמים ומי קילון, ומי גשמים ע"כ בשעה שאין יורדין ויורדו כן כבריכה בפסק הגמין, דאי"ל בשעה שהגשמים יורדין דא"כ הוי כמים הגדול פ"י משקה מים הגדול ופשיטא דשרי דהא אפי' בוציצין משקין שרי, אי"ג גרסי' נמשכין ל"ל הגדול ובהכ"ג שלא עישה כלום והולכים לים הגדול פשיטא דשרי.

בריכה שנתמלאת ממי קילון והמשק המעין לתוכה לאחר שנתמלאת מהקילון, ואין במעין כדי להשקות ב"א ואם יחסר הבריכה אין במי הבריכה להשקות אלא אם ימתין, משקין ממנה דנתן דמשקין מבית השלחין לבית השלחין ומהוכה ממנה, ואמרו דה"מ בעודה מנטפת אבל אי הפסיקו המים הוי כמי קילון והלא אינה יכולה להשקות ע"י הניטוף והו"מ בריכה המתמלאת מהמעין.

הבריכות והפוסקין היינו בריכות, שמילאין קודם לרגל לא ישקה מהן ברגל, ואם היה אמת המים עוברת בהם י"א בהם ממש, וי"א אפי' סמוך להם, משקה ואינו נמנע דאי יחסרו מים יתמלאו.

אין עושין עוגיות לגפנים במועד, פ"י גומא שעושין בעיקר הגפן שיתעכב שם מים, וכדנתן הבדיד ארבעה פ"י בדיד כלי ברזל שחופרין בו בורות סביב הגפנים ונקוין כ"ע שיש הבורות הנקראים בדידין, ואמרו דעד ארבעה הוי די הכלי בוגר בו הוי כנוגע בכלי, ויותר מכאן הנוגע בו טהור, (והראב"ד גרסי ברירין, וכן במתני' דכלים גרסי' ברירא).

פ"ה ב"ב

האם עושין אמת המים בתחילה פ"י חריצים למים ברוחב אמה ויש טירחא יתירה לעשותן בתחילה, **לראב"ע** אין עושין במועד ובשביעית, **ולחכמים** בשביעית עושין דאין איסור טירחא, ובמועד אין עושין בתחילה אבל מתקנין את המקולקלות.

אמת המים בשביעית, תנן בשביעית אין מוציאין זבל בשביעית לשדו, לצבור אשפה יחד דנראה כמזבל שדהו, ומזמן סכלו עוברי עשרה המובלין בשביעית, מותר להוציא זבל ג' אשפתות לבית סאה, אלא משפלות כל אחת, ותנן התם היה לו דבר מועט, לת"ק מוסיף עליו והולך ולראב"ע אינו מוסיף אא"כ העמיק או הגביה ג"ט או שיתן על השלע, י"מ היה לו זבל מועט קצת בשביעית עברו שביעית, לת"ק יכול להוציא קצת מעט בשביעית ולהוסיף עד שיהיה שיעור י' משפלות מזמן שפסקו עוברי עבודה בשביעית, ולראב"ע אינו מוסיף, שמא לא ימצא זבל להשלים לשיעור י' משפלות ונמצא שהיה מזבל שדהו באותו מקום, ולפי"ז אם היתה שדה משובלת, יכול להוסיף זבל אף בשביעית, [וס'ל לראב"ע כר' יוסי דאין זבל מצוי ולכן לא יכול לפסוק ע"פ חזבל, ולא הוי כיש לו לענין ריבית].

י"מ היה לו דבר מועט בתוך שדהו עברו שביעית, לת"ק יכול להוסיף עליו בשביעית מזמן שפסקו עוברי עבודה, ולראב"ע אסור, ואע"פ דאותו מקום כבר מזובל מערב שביעית מ"מ חיישי' מפני מראית העין שנראה כהולך לזבל שדהו, אבל חכמים לא חששו למראית העין, כיון דסלו ומגרפו מוכיח עליה, ואם העמיק או הוסיף ג"ט יכול להוסיף זבל כנ"ל, וכן אם היה שם סיד וכו', אי"צ להגביה כנ"ל.

ג' מתני' דאין מתחילין לעשות אמת המים בשביעית, י"מ משום מראית העין וכז"מ הנה"ל משום מראית העין, **וי"מ** דאין להתחיל באמת המים משום דהוא מכשיר את צידי האמה לזריעה, [וצ"ל דס"ל כ"מ דטעמא דראב"ע משום שמא לא ימצא זבל], ונ"מ כחפר לעשות אמה של בני גשם דמא מראית העין, וליכא חשש זריעה לפי שאינו מקום זריעה.

היה שם אבנים או צרורות או סיד או גיבס מין סיד מותר ואף לראב"ע דחשיבי כחפר ג' טפחים.

עוד שהתירו במועד, מתקנים הדרכים והרחובות כגון רחבה שאחורי ביה"כ, ומקואות המים שאין בהם מ' סאה, **ומתקנים את קילקולי המים שברה"ר** פ"י ברות לצרכי הרבים וחוטטין אותן מעפר, והנה של יחיד שרי רק לצורך המועד, אבל של רבים שרי אפי' שלא לצורך המועד, כ'א אבהו דהתיר לתקן במועד מרחץ של בני סכותא 'בטריח וכוונ' פ"י אפי' בדבר טורח ומכיון לעשותו במועד אף שלא היו צריכים לו במועד, ויותר ינחת כגי' הרא"ש ונתקלקל קודם המועד ואפי' התיר לה תקן במועד, ולפי"ז ה"ל אלא אין לכוון לתקן במועד, אבל צ"ל דאי לא יתקנו שהם בטלים לא יתקנו דהוי כקידרע דבי שותפי'.

יאור דציפורין התקלקל, וסברו חברייא לתקנו כדתנן מתקנין קילקולי המים, אבל ר' ירמיה אסר כהלכות הפטיש פ"י תקנת יוחנן כה"ג כשהיו הנפחין מרעישים מדבר האבד בחוה"מ ותיקין שלא יעשו שם מלאכה שיש בה קול משום אוושא דמילתא, והי"ל לא יתקנו משום אוושא דמילתא.

בית הקברות דבר מקטיא התקלקל, וסברו לתקנו כדתנן מתקנים הדרכים והרחובות ומקואות המים **ועושין כל צרכי הרבים**, אבל אמרו שהתירו רק לטוח דבטיט את הסדקין או לגרוף העפר, אבל לא מעשה בנין.

צרכי הרבים שעושים במועד, דנים דיני ממונות ונפשות ומכות, ופודין את השבויין וערכין וחרמים והקדשות ומשקין את הסוטה ושורפין את הפרה ועורפין עגלה

ערופה ורוצעין עבד עבד ומטהרין את המצורע, ומפרקין את המנעל מע"ג האברים שנחתים עליו כדי שיתן צורתו, ואין מחזירין אותו דהוי מעשה אונן.

עוד אמרו דבמועד **מציינין את הקברות** ואף דציינו בטו' באדר מ"מ איירי שירד שטף של גשמים ושטפו, וכן **יוצאין על הכלאים** ואף שיצאו באדר איירי כגון שהיתה השנה אפילה פ"י שהתבואה מתאחרת להתבשל ועדיין אין הצמחין ניכרין.

מקור **לציין הקברות**, י"א מדכ' 'זטמא פושא יקרא' שתיא, הטומאה קוראת לך בפייה ואומרת לך פרוש והיינו ע"י ציון, **וי"א** מדכ' 'ונעברו ובעריבם בארץ וראה עצם אדם ובהה אצלו ציון' ודרשו 'עצם' מכאן שמציינים את העצמות וכגון שיש שם רובע הקב או שהם רוב בנין ורוב מנין שטטמאין באהל, ו'אדם' מלמד שמציינים על השדרה ועל הגולגולת המטמאין באהל כשהם שלמים, ו'ובנה' מלמד שמציינים באבן קבועה דאל"כ תתלש ותלך למקום אחר ונמצא דטטמאין את הטהרות, ומדכ' 'אצלו' ולא כ' עליו מלמד דאצלו ולא במקומו דיש לסובב את מקום הטומאה אבל לא עליו דאי"כ יטמא באהל את המהילה עליו אבל כשיש רווח אינו מטמא באהל דנזוהר קודם שיתקרב לטומאה 'לציין' מלמד שיש לציין את כל האמורו לעיל.

מצא אבן אחת מטהרין אותה אע"פ שאין מקיימין כן מ"מ המאהיל עליה **טמא דחייט** שיש שם מות מצויין, **המאהיל על ב' אבנים** ורויח בניהם כשמאהיל עליהם טהור וכשמאהיל בניהם טמא, אבל אם היה חרוש בין האבנים דא"א תלחול בטומאה שם חשבי' לאבנים כאבנים יחידות ובניהם טהור.

אין מציינין על כזית בשר מהמת דאח"כ יתאכל הבשר ונמצא שאין כאן טומאה, ואף ששטמא את הטהרות למפרע מ"מ מוטב שיתקלקלו בו לשעה ולא יתקלקלו לעולם דאם יציין למקום או הנמצא מפסיד לעולם את הטהרות שיעברו שם.

פ"ה ג'

ד השקית שדה אילנות במועד, אם היו האילנות מרווחים לכו"ע אסור להשקות דכה"ג הוי כשדה בית הבעל,

ואם היו האילנות צפופים לכו"ע מותר להשקות דהוי צורך האילן, ואם היו האילנות ממוטע י' לבית סאה, **לראב"י** הרי"ז כמרוחים ואסור להשקות אלא מושך מים מאילן לאילן, **ולרבנן** הרי"ז כצפופין ומותר להשקות דס"ל אף בהא איכא פסידא, ובמרוחים שרי למשוך ול"א דהוי טירחא יתירה, וכראב"י דעבד מטע י' לבית סאה כמרוחים, ואעפ"כ התיר למשוך מאילן לאילן.

השקית שדה הלבן בשביעית, **לר"ש** מרביצין במים שדה הלבן בשביעית דהתירו פסידא דהשקאה הוי רק תולדה ושרי כעין ההיתר בבית השלחין, **ולראב"י** אין מרביצין, ואע"פ דלכו"ע באילנות מרווחים אסור, ושדה הלבן דמי למרווחים, מ"מ י"ל דאין המח' לתלויות או בור, ור"ש דהתיר שדה הלבן בשביעית לא פליג על רבנן וראב"י במועד דרב"י דיש לחלק בין שביעית למועד, דבשביעית לא נאסר אלא עבודת קרקע והתירו אפי' דבר של טורח אבל במועד האסור במלאכה אסרי' כל טורח ולא התירו אלא דבר האבד, **א"י** ש' לחלק בין שביעית למועד דשביעית זמנה מרובה ולכן התירו דברי היוזא אם ימתין עד אחר שביעית, אבל מועד זמנו מועט ויכול להמתין לאחר המועד, **ומו"מ** אף בשבוע אחרון של שביעית שרי משום דלא פלוג רבנן], וכן תניא לחלק בין שביעית למועד דר"ש התיר דוקא בשביעית אבל לא במועד.

השקית זרעים שלא שחו קודם המועד במועד, לראב"י לא ישקה דכיון שלא התחיל להשקות לא פסדי, והר"מ פ"י משום דבהכ"ג יש השקיה מרובה והוי טירחא יתירה, **וחכמים מתיירים בזה ובזה**, ויש שהסתפקו אלא הפי' בין ששתו קודם הרגל או לאו ולא פליגי רבנן על אילן ודלא כמושנ"ל לעיל, או היינו בין זרעים ובין אילן וברא"ש הגי' בין שחו ובין לא שחו בין באילן ובין בזרעים, והיינו דלא התירו רבנן בשדה גרדי [גיבשה].

פ"ה ד'

צידת אישות ועכברים בשדה במועד ובשביעית ולא גזרי' דנראה כחרישה, ובתני"ט כ' דמהא דהר"מ לא כ' למשנה זו גבי שביעית, משמע ולא חיישי כלל להא, **לת"ק** צדין בשדה האילן ובשדה הלבן, **ולר' יהודה** בשדה האילן כדרכו במצודה, ובשדה האילן שלא כדרכו והיינו כגון תוחב בשפוד ומכה בקרדום ומרדד את האדמה תחתיה.

אישות היינו חולדה כדכ' 'נפל אשת בל חזו שמש' דחולדה גרה בחורין ולא רואה שמש.

מתרביץ חורי הנמלים, ע"י שמבאי עפר עם נמלים לחור אחר ומתוך שאין מכירין בעפר חונקין אלו את אלו, וכשיש אמת המים בין חור לחור, דאל"ה חוזרין לחור הראשון.

פירצה, במועד מקרין פ"י בונה אבן על אבן וצורו על צורו, **ובשביעית** בונה כדרכו אבן על צורו וצורו על אבן, **וה"מ בפירצה שאינה סגה** שלא סתממה בעפר וטיט אבל אין עושים מחיצה מעפר וטיט, דנראה כשומר פירותיו, **ומחיצה המכשלת את הרבים** מותר להאמתה אפי' אם היא סגה בעפר וטיט.

היה הכותל גוהה נוטה ליפול, סותר ובוהנה, ואם דאינו סותר לא בונה, כיון דהתירו סופו מותרו תחתילו, שאם אימרו שלא לבנות לא יסתור, ונמצא בא לידי סכנה.

פ"ה ה'

ה האם רואים נגעים במועד, **לר"מ** רואין להקל משום שמחת הרגל ולא להחמיר שאם יראה הכהן שהמראה טמא שיתוק ולא יצטרך לצאת חוץ למחנה, **ולחכמים** אין רואין אף להקל יראה שטא טמא חייב לומר שהטא טמא, ודרוש בבבלי 'מדכ' 'ביום הראות' דיש ימים שאינו רואה והיינו חתן בו' ימים ובוגרל, אבל בשא' ימים כופין להראות והכהן חייב לראות.

בחרת שפשתה בסכה לה, הנה צרעת עור הבשר היא, משילבין שיעור כגרים לובן עד כהרתא או כשאח, ואין צורך טמא אלא אם נולדו בו סימני טומאה, פ"י ש' שצמח בה שיער לבן, או שנרפא מקצת מהנגע באמצע, ובתני נפט מיר, דיש עוד סימן טומאה פשוט, והיינו שהסוגר ימים ואם נמשך הנגע עד סיומן טומאה, טמא ואם לאו מוטב עוד ז' ימים ואם נולד בו סימן מהנ' ג' סימנים מוחלט ואם לאו טהור, ותנן בנגעים שאם היה בחרת כגרים שהסוגר ופשה הנגע בסמוך לו ונולד בפשוטן סימני טומאה והלכה הבהרת דראשונה, **לר"ע** טמא דהוי מהראשון, ונ"מ שהולחל מחמת הפשיון ולסוף שבוע הלכה הבהרת, וה"מ חשיבי ר"ע כאותו הנגע, ולחכמים נראית כתחילה, וכיון דלתירויהו טמא דהא נולדו סימני טומאה בפשיון, **פ"י ר' יוחנן** דנ"מ ביצא מהסגר ראשון בערב הרגל דלר"ע חשיבי בעד הראשון ואינו נחלת ערב הרגל, ולחכמים אין נגע חשוד ונטהר בערב הרגל, ונגע שני לא מהטריח אלא מטמאים ודוקא נגע ראשון מהטריח שהלך ממנו המראה, והנה אי נימא דר"מ וחכמים דמתני' ס"ל לכתוב הוראה נגע טמא אינו רשאי לשלוק נמצא דנח' במח' חכמים ור"ע נמצא דיחידאיה ר"ע כחכמים דמתני'.

יחידאד רימ חכמים נגעים ר' ר' יוחנן תנ"ל פ"ר ז' למח' ר"ע וחכמים כלפי להכנס לעזרה, אבל ל' יוסי בר בון אַמֶר דלכו"ע ר"מ וחכמים דמתני ס"ל בגוונא דתנאי דנגעים דרואין את הראשון להקל, ואת השני אין רואין אותו להחמיר, ופליגי במתני' כשהלכו הסימנים ונשאר הנגע הראשון, לר"מ יכול שיראה הכהן להקל ולא להחמיר, ולחכמים אם רואה שנטמא אינו יכול לשלוח, ושמואל אמר דנ"מ בין ר"ע לחכמים בפרה הנגע בכלול דתנן בפורח מהטמא פ"י ממוחלט או מוסגר טהור, ופורח מטהור פ"י מוסגר שלא נזלד בו סימן טומאה ונטהר ואח"כ פרח טמא, ולר"ע חשיב הראשון כקיים ואי פרח בכלול טהור, ולחכמים טמא, ופעמים איכא לבסוף חומרי לר"ע וקולא לחכמים דשתיין המורד ר"ל שחץ שהוגדל העור ולא נרפא לגמרי, ואינו מעכב את הפריחה, ולכן אם נרפא חוזר ופרח גם שם לר"ע אחר שנטהר בפריחה הראשונה נטמא, ולחכמים שנטמא בפריחה הראשונה עתה נטהר, ואתיא **כר"ל** דפריחה בשניין המורד, חשיב פריחה אחרת, אבל **לר' יוחנן** ל"ח פריחה אחרת.

דעת רבי במח' דמתני', תניא דרבי דנראין דברי ר' יוסי פ"י חכמים דמתני' במוסגר שלא יראה שמא יבוא לידי החלט ואם נזקק להקל על ג"כ מה להחמיר, ודברי חכמים במוחלט דרואין אותו שלא יפסיד, דאם לא יטעה ולא נרפא טמא מכבר, ומשמע דלר' יוסי אין רואין את המחולט ושהם משום דמותר דמותר באשמו, אבל בימי ספור אסור באשמו, וס"ל לר"י דצוותא דאשמו עדיף ליה מדעמלא, אבל לרבי צוותא דעמלא עדיף.

1 האם מלקט עצמות אביו ואמו, דבראשונה היו קוברין במהמורות ונתאכל הבשר, ואח"כ קוברין בשל ארזים ועושה אותו היום אבל ולמחרת שמח שנינוחו אבותיו מדהיו, לר"מ מלקט דשטמחה היא לו ולכן אינו צער מתחילה, **ולר' יוסי** אבל הוא לו.

עוד בדין ליקוט עצמות, המעביר ארון ממקום למקום, אין בו משום ליקוטי עצמות, **ולר' אחא** ה"מ בארון של אבן, משא"כ בארון של עץ העומד לירקב, א"ל דאל הוי כאבן שהיא כקרקע, **לר' יוסה** אף ארון עץ כאבן אי"ז ליקוט, וליקוט היינו במשטחת, **לר' אבהו** אפי' משטחת כארון אבן, לליקוט היינו כמשמעו, וכדתני מלקט עצם עצם משיתאכל הבשר, **אין שיעור לליקוט עצמות**.

אין שמועה לליקוט עצמות ביום אחר, אבל באותו יום יש שמועה.

כ' מנא הורה בהעבירו בארון עץ, לקרוע ולהתאבל כר' אחא, וכהנים אף שהותרו בטומאת קרובים לא יטמאו כר' יוסי.

אין אומרים **קנים** על ליקוט עצמות שהיו מעמידין הקרובין ובני המשפחה ואומרים לפניהם דברי קיעות, ולא **ברכת אבלים** פי' מה שאומרים בביה"כ בבבלי מבואר והיינו ברכה שאומרים בשעה שמבכרין את המת והיו אומרים כן ברחבה בשבשוק, ואפשר דהיר"י ס"ל שהיו אומרים בחצר ביה"כ, והר"מ פ"י דברכת אבלים הם דברים שאומרים בבית אבל, **ולא תנחומי אבלים** שאומרים בשוירה, אבל אומרים **קלוסוק** על ליקוט עצמות פי' קילוס המת ושבת, וי"א קילוסין לקב"ה שהוא ממת ומחיה, [וטור].

לא יעורר על מתו ולא יספינו קודם הרגל ל יום, יעירור שאין מזכירין אף לא בהספד על מת אחר, **ואין מספידין הספד בפני'**, וה"מ במת ישן שמת קודם ל יום, אבל במת חדש מספידין.

לא תעורר אשה לוותיה במועד לא תספיד, ולויתיה י"מ לשון קינה, וי"מ לשון לוויה היינו שאין לה לערור על בעלה, לפי' זה א"ש דקמ"ל גם באשה, ולויתיה דכר' **העתידים עורר לויתו'**.

לא יאש אשה שיש לה בנים שסוף יבואו למריבה מחמת הבנים, ואפי' בקבר, מפני משעלה שהיה שהוציאה האשה את בנה מהקבר כדי להעליל על בעלה שהוא המיתו.

פ"א ה"ז

כוכין וקברות במועד, אין חופרין כוכין וקברות במועד כוכין בחפירה, קברות בבנין, אבל מחנכין את הקברים שחפורים מכבר, כפי שיתבאר, וכל הנ"ל אפי' אין לו מת עתה, אבל במתו לפניו חופרין אפי' בתחילה, אבל לרמב"ד אם אין לו מת אסור אפי' לתקנו וכששי לו מת מותר רק לתקן, ומתני' ביש לו מת לפניו וכאשר יש קבר **עושיין גברת ואריו המת בחצר** וקובעו בו את המת, לפי' קמא תנ"א איירי בגברת של כוכסין לאלו שסוככין במועד, ותני לא אגב חפירות הנ"ל, ור"י אוסר בארון א"כ יש עמו נסרים, מהמקו, והנ"ן אין חוצבים אבנים לקבר בבנין, ואם יש לו צאצאות מח' ר"י ורבנן.

חינוך הקברות, י"א סדו בסדי, וי"א אם היה ארון מקצרו ומשמע כפי הראב"ד לפי אורך המת, אבל לא אירץ מב' צדדים דאפשר בצד א', ורבי"ל התיר להאריך ולהרחיב מצד אחר, **ותני ר"ח מאירי** ומרחיב מב' הצדדין.

נברכת, פ"י ביקע חפירה כל זמן שהוא תושב לפי' הראב"ד לשלשה, קמא הכוונה שהמים יושבים ואינו כחפירה שעושים לחולץ המים, **וארון עם המת בחצר ה"מ** במת שאינו מפורסם אבל במת מפורסם עושין אפי' בשוק שהכל יודעים שהוא צורך המת, וכן כשמת ר' חנינא 'חברין דרבנן' עשו לו ארון בשוק.

פ"א ה"ז

אין נושאין בתולות ואלמנות ואין מייבמין במועד, **לר' יוחנן** הטעם דאין נושאין מפני ביטול פריה ורביה דחייש' שישעה עד הרגל ויבטל מפריה ורביה, **ועבד** גם לא ישא במועד, דתנן **חצי עבד וחצי בן חורין** כיון דלא יכול לישא שפחה ולא בת חורין, ולא נברא העולם אלא לפריה ורביה דכ' לא תהוה בראה לשבת יצרה, ולכן מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וש"מ דאילו היה יכול לישא שפחה היה מקיים פריה ורביה וש"מ **שהעבד מצווה בפריה ורביה**, ולכן אינו נושא במועד, וי"מ דאמרו דמצווה בפריה ורביה משום דכ' לא תהוה בראה.

1 ר' חנינה הטעם שאין נושאין במועד, משום שאין מערבין שמחה בשמחה, כדכ' אצל שלמה 'כי תנכות המזובח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים' ולא המתינו לעשות ברגל, וי"מ מדכ' שאמר לבן ליעקב 'מלא שבוע זאת' ואח"כ מבוא אל רחל, **ולר"א** מפני הטורח וטירחא אסורה במועד, **ותני דנושאין ערב הרגל** לא פליג על ר"ח דעיקר השמחה היא ביום הראשון, ולא פליג על ר"ח דעיקר הטיטרהה היא ביום הראשון, וכן לא פליג על ר' יוחנן כיון דאדם לא ישעה עד ערב הרגל שהוא טרוד ביותר.

מחזיר גרושתו במועד שאינה שמחה כ"כ, וה"מ מן ה**נישואין** אבל **מהאירוסין** אסור.

עושה אשה תכשיטין במועד פ"י גודלת כוחלת פוקסת נוטלת שעה וצופרניה ומעברת כלי חרש שהוא חד על פניה פ"י פניה של מטה אלא שאמרו בלשון נקיה, **וסיד** לת"ק שרי ולר' יהודה אסור, **לר' מנא** סיד שמעבירה במועד לכו"ע שרי, אבל שמסירה לאחר המועד נח', **ולר' חנינה** נח' במעבירה בתוך המועד אבל לאחר המועד לכו"ע אסור, [ושמעי' דס"ל לר"ח הכי מדאמר על ר"י דס"ל צרת שעה צרה כניוול לשעה דהוי ניוול והיינו דפליגי במסירה במועד].

פ"א ה"ח

חפירה במועד, **ההדיוט** [שאינו משווה קצוות הבגד בשווה] תופר כדרכו, והאומן מכלב, י"מ כדרכו ממלא מחט ומושך את המחט ונוצא כמה תפירות יחד, ומכלב א' א', וי"מ כדרכו א' א' ומכלב ש מפסיעו מדיקין בן חפירה לתפירה, **וילה"ל** מ"ד זו מרצענים תופרי מעלים מכלבים במועד, ואי מכלב הוא א' א' נמצא דלא שינו דכן דרכו, וי"מ מכלב שאינו תופר בשוה זו אצל זו אלא א' למעלה וא' למטה כשניו הכלב.

הכנת המיטות במועד חבלים שבין הב' ארוכות וב' קצרות המיטה, **לת"כ** מסרגין **ולר' יוסי** רק ממתחין, **לר' יסא** פליגי ר' יוחנן וחזקיה האם מסרגין שתי וערב, ומיתוחו הוא שתי וערב או שתי וערב, או סירוג או שתי או שתי וערב, ומיתוחו היינו רפוי פ"י כשהיו התחלים רפויים, מותחם, **ולר"ח בר בא** לכו"ע ר' יוחנן וחזקיה, סירוג הוא שתי וערב ונח' במיתוחו האם או שתי או ערב או רפוי, **וור'** יסא התיר לשמואל שתי וערב, ולא ידעו אי כחוקיה או ככו"ע] לא ירש להוכיח דסירוג הוא שתי וערב, דתנן התבל חשיב חיבור למיטה משיסרגו ג' בתים, וע"כ בשתי וערב, י"מ חדשבי כגוף המיטה אבל פחות אל חזי למדיד ולא מקבל טומאה, וי"מ דאף המחובר כיון דעתיד ליסרג מק"ט.

האם מותר להערים במלאכת המועד, ר"ה היה לו קמח וטחן חיטים אחרות שרוצה באחר, והז"ת התירו לסרג מיטה חדשה במועד, וכן הקפיד ר"ז על ר' יונה שלא רצה לקנות שיחורין מין קטניות בשבילו אע"פ שהיה לו.

פ"א ה"ט

מעמידין תנור וכיריים במועד תנור מבית האומן, [תנור מקום שפיתת ב' קדירות וכיריים מקום לקדירה אחת], אבל אין עושין מתחילה ופי' בבבלי כיון שלא יתייבש במועד ואינו לצורך המועד, אבל לצורך המועד מותר את לבנות, דומיא דמצודה הלחן פ"ב ה"ב.

תני תנור וכיריים חדשים, אין סכין אותן בשמן לצחצח ואין שפין במטלית, **ולחסום בצוננין**, לחזקו אסור, ובשבילי לשפות להעמיד קדירות, חדווש שישוק שרי', כ"פ המפרשים דפי' לה ביי"ט, אבל למה שנתבאר דאריי במועד יל"פ לחסום התנור לצורך המועד, דנתנו דמסיקין לפסים קדירות לצורך המועד, וכן הובא דשרי לבנות תנור לצורך המועד, ור' יהודה בר שישיה התיר מדוחק **להביא כירה חדשה כדי לשפות עליה קדירות ביי"ט** הא לא דוחק אסור משום מחסם דהוי כמתקן מנא, ולפי"ז הנ"ל דאריי ביי"ט נמצא דלא הורה כהך ברייתא אלא מדוחק.

תנור וכירים חדשים דינם ככל הכלים ומטלטלים בחצר, י"מ דקאי ביי"ט ולפי' הנ"ל דאריי ביי"ט וקאי על הך ברייתא, אבל במדריכי פי' ליר' דלעיל לענין מועד, ולפי"ז לא שייכא האי ברייתא להנ"ל.

מעמידין ריחיים במועד, ואמר ר' יהודה דמ"מ אין מבכשין הריחים בתחילה לקרוע משום שהאבנים חלקים ביותר, ואינם פורקין את החיטים, ודוקא בחדשה אבל בישנה שרי.

פ"א ה"י

ח עושין מעקה במועד, לגג ומרפסת מעשה הדיוט אבן ע"ג אבן או צורה ע"ג צורה, אבל לא מעשה אומן אבן על צורה, **ושעויה מצוקה** דנ"ט, ולמרפסת י"ט דגם שמשושו תדיר, ופ' הר"טב"א דאריי בגג שאין חייב במעקה דאי חייב בעי יי"ט, ובמאיירי פ"י דאריי בגג משופע וא"צ י"ט אבל בסוף השיעופו בעי י"ט.

סדקין בגג מפני הגשמים, שפין בטיח וטיט, ומעגילין ומתחילין אותן במעגיליה קטנה של עץ ביד וברגל אבל בגדולה בעי שינוי קשר ברגל ומעגל ביד, אבל לא במלחציים כלי ברגל שהבנאים מחליקים בו.

תיקון דבר האבד, ציר הדלת, צינור חור באיסקופה שהציר סובב שם, קורה משקוף, מנעול ומפתח, מתקנים במועד, עוד התירו לתקן שליבת הסולם [ור'] יונה אביו של ר' מנא התיר ע"י חכם אחר שיטפרף להיתר], ובלבד שלא יכוון מלאכתו במועד.

כבשין שאם יכבשם יכול לאכול במועד, כובשין, אבל שאינו יכול לאכול במועד אסור דהיינו כמבשל שלא לצורך המועד, וה"מ שכל יאבדו, אבל אם יפסדו שרי.

עוד דבר האבד, לא יצא ללקט עשבים למכור בשוק כגון עשבים הצריכים תיקון וכבישה, לא יתיר למכור נמצא מתיר כגון אומנות במועד, אמנם ה"מ בשאינם אבודין אבל דבר האבד שרי, והיינו בליקטם קודם הרגל אף שיכל לכבושן קודם המועד, אבל בליקט ברגל אף דבר האבד אסור.

מי שהפך

פ"א ה"א

הפיתת יזיתים במועד, הנה דרך הזיתים אחר שמכניסים למעטן שבו מתחממים ומתבשלים ומתרככים, ואח"כ מכניסים אותם לבד, ושם מניחין את הקורה עליהם לטחון שיוזב השמן, והכנסת הזיתים מהתמטן לבד נקרא 'הפכה' ולאחר שהכניס אם לא יתן את הקורה יתעפשו, ולכן אמרו ההופך את יזיתיו קודם הרגל, ואירע לו אבל או אונס א' שהטעוהו טוען קורה ראשונה, לר' יהודה מניחה לאחר המועד, **ולר' יוסי** זולף וגומר הכל אפי' כמה פעמים, ופליגי ר' יהודה ור' חייא אם הפך שתי שהכניעו דור פעם למעטן, מזה דתני ר' חייא מי שהיו יזיתיו הפוכין ושנויין במותרין נתן מה שהפך יזיתיו, [ול"א דבמתני' לכו"ע מותר בהפך ב"פ, ול"א דלר"ח לכו"ע אסור בפ"א].

ר' פנחס פ"י דמתני' בעטינים שמתחממין הרבה ומתרככין וסגי בפ"א כדמשמע במתני', ותני ר"ח בגרגרים ובהכ"ז אי לא הפך שוב ביוא לידי הפסד.

ט ר' יהודה הנ"ל ס"ל דיאבד דבר מועט, ור' יוסי פליג דאף לא דבר מועט, והנה ר"י בן פזי אמר הד"ץ נח' בשאר ימות השנה **בדברים שעושין אחרים לאבל בימי אבלו**, **לר' יהודה** דזרכין עבטו כלי שמכניסין הענבים לדרך ומשם נשפכים לבור ואם הכנים ענבים לעבטי שרי לדרך, וחולפינ יינו לבור וגפינ חביותיו, וחיתיו הפוכין ושנויין טוחנן כדרכו, ומשקין בית שלחין כשהגיע זמנו לשלותו, וזווערין נירו פשתן ברביעה ראשונה של גשמים, ואם לא תזרע עתה אין ראוי, **אבל אמרו לו** וסי' דהיינו ר' יוסי דאם לא תזרע פשתן תזרע מין אחר, ואם לא תזרע בשבת של האבל יזרע בשבוע אחר, ואילה"ק דבמועד ר' יהודה לא התיר להפסד מועט, דשאני מועד דחייש' שיערים לדחות המלאכה למועד, אבל לפי"ז שרי דלר' יוסי שרי יבאבל, וצו"מ ב"א אמרו לו אסור, אבל י"ל דהיינו חכמים דפליגי על ר' יהודה, ואף באבל לא חששו להפסד מועט.

פ"ב ה"ב

הוצאת יין מהבור שבתוכו נכנס היין לאחר הדריכה, היה יינו בבור ואירע אבן או אונס או שטעוהו, **לר'** יוסי זולף מהבור וגומר מכים לחבית וגף במגופה שאי' תמיץ, ולר' יהודה מכסה הבור בנסרים של עץ דלהפסד מועט לא חייש'.

אופנים דהתירו ואסרו לבצור במועד, לכו"ע ר"י ור"י אין להתחיל לדרוך מהבור אפי' הוא דבר האבד, ובגמ' בבבלי מבואר דלא התירו במחזור, ובידיו משטע אפי' בצר ולא דרך אסור, והא דהתירו ביזיתים ה"מ בהפוכים אבל לא התירו להפוך מתחילה, והנה **אי הגיע**

זמנו מעוּרָה פּסיטא דאסור, ואם הגיע זמנו **במועד** כה"ג יכול הוה קאים פ' אינו הפסד דיכול להמתין אחר המועד והיו זמן מועט, א"צ עשה כדין שהמתין, ואח"כ הוי דבר האבד, אלא איירי שהגיע זמנו **קודם המועד** וסבר שיכול להמתין **לאחר המועד**, וראה שאינו כן.

ר"ש בר ינאי בצר כרמו במועד שהגיע זמנו במועד ושרי כנ"ל, ובצרו כולם אחריו ולשנה אחרת לא עשה כן, ולא הועיל כיון שלמדו ממנו את הקלקול ולא את התיקון.

עוד שהתירו לעשות לצורך המועד, **ההורא** מצודה לצוד בה דגים, **מהולייא** נפה, **פומפאי** עשוי לגרד עליו.

מסיקין לפסין וקדירות שיתקשו לצורך המועד.

זיפות כלי במועד, שמואל התיר לזפת החבית שלא יזוב היין, דליכא טירחא שמזפתים מעט, אבל אין מזפתים כזותא כלי קטן דאיכא טירחא שזופתים הרבה, ויש שאמרו איפכא דשרי כלי קטן שהוא לשעה, אבל לא חבית שהיא לזמן מרובה.

פ"ב ה"ד

הפסד בפירות ופשתן, שולין פשתן בשביל שלא תאבד ובלבד שלא יכיוון מלאכתו במועד, ואם כיוונו יאבדו והיו הפקר בי"ד הפקר, והחושש על פירותיו מפני הגנבים, **לְתַנּוּ דַמְתַּנּוּ** מְנִיסִים פירות מפני הגנבים, אם אינו מכוון מלאכתו במועד, **אָבַל לר' יהודה** יהא יושב ושומר מפני הגנבים אבל לא יטרו בשביל כן.

קבמטאי סחורה שאם יכניס יפסיד תפסה, מותר להכניסה אבל בלא"ה אסור, [א.ה. ולכא"ר ר' יהודה פליג אף בהא].

שיירה העוברת, מותר ליקח ממנה בזול אם אח"כ יצטרך ליקח ביוקר, וי"א הדיועע שיירה צריכה לבוא, מותר לו למכור עתה ביוקר אם אח"כ יפסיד, וי"א דשרי דזקא אם יודע שיפסיד ממחיר הקרן אבל אל"ה אסור, אף אם יפסיד את הרווח.

התירו למכור לצורך המועד **לסַטוּה** כיסוי הספינה.

אין ציחק אמר לר"ה בר שמי שהיה מפרש בים לסחורה, ואמר שאם הספינה המתין ויוכל לשלחתו מענו ביו"ט יכול הוא למכור משום עונג יו"ט אבל אל"ה אסור.

ר' הונא התיר לר' יונה מבצריה דיכול למכור **ספרים** אם שיתנה מהרווח קונדיטון, וכתבו הפוסקים דאף אם יוציא רק חלק מהרווח שרי.

מרגמטיא נגבית מנכסי יחומים קטנים פ' שנתנו לאביהם דביסקא מחצה מלוה ומחצה פקדון, ומחצה פקדון שהוא בעין פשיטא דגובין, אלא אף מחצה מלוה גובים, ואף שאין גובים מיתומים קטנים עד שיגדלו שניא אהא כההסחורה בעין, ולא דמי למלוה דלהוצאה ניתנה, [והי"מ לומר ביתומים גדולים וקמ"ל שגובים הסחורה בעין אף שאין מטלטלין שמעשבתים אלא שיכול לגבות מהם קרקע, ועוד דאף דלגדולים אלא איכא מצוה לפרוע חוב אביהם, ואי"ל דה"מ כשש עדים אבל אי ליכא עדים לא אפי' שנותן סימן או שיש לו עדים שהיה בידו כיוון טעניעין שאביז לקחן, א"צ שמא נתן לו מלוה וכגון שהעידו בחיי האב, ולאחר מיתה אין מקבלים עדות בפני קטנים, אבל מ"מ אי"ל כן דאי ליכא עדים נעשית כפקדון ופשיטא דגובין, והטעם דגובין אף מלוה משום דלא ניתן להוצאה כמלוה בעלמא.

ר' בא בר ממל אמר שאם היה לו עם מי להמנות היה מתיר למכור בשר בכור בליטרא, דהלא הטעם כדי שלא ימכרו ביוקר, ועתה מערימים ומוכרים ביוקר, וכן היה מתיר מלאכה בחוה"מ, דהלא הטעם שאסור מלאכה כדי שיהו אוכלין ושותין ויגעים בתורה, ועתה אוכלים ושותים ופוחזין.

אם באת לידי מריבה עם העשירים, יש לברוח והירדן יהיה גבולך, ומותר למוסרם לרשות כדי להפטר מהם, שהם אלימים ואינם נשמעים לדין, ובמדרש פ"י דשרי לקבול במועד ואף שאין כופין לזון במועד כמבואר בבבלי, מ"מ ליפטר מהם שרי.

הלואה בריבית לצורך מצוה בריבית דרבנן [כמבואר בפוסקים], שרי וכגון לחבורת מצוה סעודת מצוה ואף סעודת מצוה מדרבנן, [א.ה. עיי' להלן כב. במה שפ"י ביאור הגרנ"ק לחבורת מצוה], ולקידוש החודש, ומצינו על סעודת קידוש החודש דר' יוחנן היה מלקט פירורים של סעודת קידוש ר"ח ואמר היא חלקי עם אלו שאוכלים מסעודה זו.

פ"ב ה"ד

מותר ליקח רק לצורך המועד, בתים לדור עבדים שישמשהו, בהמה לשחיטה ואבנים לחזק כותלו א"צ לתקן הפירצה, ושרי אף אם רק המוכר נצרך למעוּת.

מותר לקחת בתים מעכו"ם במועד, כ"ש משבת דשרי ליקח בא"י ע"כ שמואל לו כיס של מעות, והעכו"ם חותם ומעלה בערכאות שלהם, דמציינו כן ביריחו שצרו 'ששת ימים' וכתבי' 'וביום השביעי תסובו את העיר שבע פעמים' וכי' 'ענ' דרתה' אפי' בשבת.

מי שאין לו מה לאכול, קוצר מעמר ודש, אבל לא ידוש בפרה, ואם מספק לרבים מותר אפי' בפרה.

פינוי חפצים ממקום למקום אסור משום טירחא, א"צ משום עובדין דחול ולצורך המועד שרי, אין מפנין מבית לבית אבל מפנה לחצירו מביתו ובירי משמע דמבית חברו לחצרו שרי משום שרונה אדם לדור בביתו ששמועה היא לו, ואמרו דאין מפנים אפי' מבית מכוער לבית נאה, אבל בשלו שרי אפי' מבית נאה למכוער ששמחה היא לו.

אין מפנין מת ועצמות במועד, אף לא מקבר בזוי למכובר, אבל לקברי אבותיו מותר להעביר אף מקבר מכובד לקבר בזוי, שנזח לאדם להיקבר בקברי אבותיו.

אין מביאין כלים מבית האומן אם אינו צורך המועד א"צ משום מראית העין שיאמרו שאף הולכים במועד, ואם חושש להם מפנה לחצר אחרת, וש"מ דה"נ שרי בפרקמטיא.

פ"ב ה"ה

ר' אחפין קציעות בקש מפני הגשמים, ור' יהודה התיר רק לעבות את הכיסוי [אבל ל"ג 'אף מעבין', דר' יהודה ס"ל בעלמא יאבד דבר מועט], ומבואר דלר' יהודה אסור לעבות, אף בדשבת שרי כדאמרו פורסין מחצלת ע"ג שיפון, וכיון דדבר זה קשה בהלכות המועד יותר מאהלות ונגעים אמרו דנת' כשצריך לתלוש קש, כדי לחפות ובהא לא התיר ר' יהודה.

דברים המותרים במועד בצינעה לצורך המועד, מוכרי פירות המתקיימים אחר המועד, כסות וכלים.

הצידיין והדשושות דשים וכותשים חטים לדיסא, והגרוסות טוחנים פולין לגריסין, עושין בצינעה לצורך המועד, אבל אמר ר' יוסי דהחמירו על עצמם אף לא לעשות בצינעה, והיינו חרמי טבריה צידין ודשושי עכו וגרסי ציפורין, ואילה"ק דחרמי טבריה ממעטים משמחת הרגל, כיון דהתירו להם לצוד בחבה קטנה ותמצא דהוי כצד במכמרות, אבל ר' **אמי** היה מבזן שממעטין בשמחת הרגל.

ואלו מגלחין

פ"ב ה"א

אלו מגלחין במועד הנה סתם בנ"א אסורים לספר ברגל כדי שלא יכנסו לרגל כשהם מנוולים, אבל יש שהתירו מחמת שלא היה להם פנאי לגלח קודם הרגל, והיינו **הבא ממדינת הים** שלא היה לו היכן לספר, ומבית השביה שנתפס לשבי, והיוצא מבית האסורים ומנודה שהתירו לו חכמים, ומי שנדר לא לגלח ואחרי"כ נשאל למהו הוותר, והנזיר שכלו ימי נזירותו ומצורע, שכלו ימי ספרו דכ' 'וביום השביעי יגלח את כל שערו'.

הספורת וכיבוס לאנשי משמר ואנשי מעמד פ"י אנשים כשרים ויראי חטא שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבתה והיו מחולקין לכדי משמרות כנגד כך משמרות כהונה אסורין לספר לכבס כדי שיכנסו לשבתן שאינם מנוולים ומתחנן כן יספרו וכיבסו מקודם, אבל בחמישי מותרין אנשי משמר ומעמד מפני כבוד השבת.

הבא ממדה"י מגלח, ולר' יהודה אסר לבא ממדה"י לגלח, דס"ל שאין לפרש לים הגדול מפני הסכנה, ולכן אין להתיר מחמת שהיה אנוס דהא פשע שיצא, וכתן שיצא שלא ברצון חכמים משום שנזמא ארץ העמים אסור לגלח.

כהן ביקש מ"ח לצאת לחו"ל לייבם או לחלוץ לאשת אחיו, וא"ל ר"ח אחיו שיצא לייבם ברוך המקום שגנפנו, ואת מבקש לעשות גם כן, וי"א שאמר, אחיו שהניח חיק אמו א"י והלך לחיק נזכירת חו"ל ברוך המקום שגנפנו, וכי'.

שמעון בר בא ביקש מ"ח איגרת כבוד בשביל לצאת לחו"ל לצורך פרנסה, וא"ל שיאמרו לו אבותיו שהניחו חמדה אחת בא"י והתרתה לצאת לחו"ל.

היוצא מבית האסורים, ול"ד שהיה חבוש בשל עכו"ם, אלא אף חבוש אצל ישראל, דאין הדבר ערב לגלח בבית האסורים.

המנודה, הנה אי"ל דאיירי בהתירו לו קודם הרגל דפשע שלא גילה, ולא איירי בהתירו לו ברגל דפשע שלא בא להתיר קודם הרגל, אלא כשחל יום ל' ברגל, דאין נידוי פחות **מל'**

יום דכ' 'עכ פחות ימים עד אשר יצא מאפכס', ואין נזיפה גערה לה כד' 'אשר חסד שמו' דיי"מ דכ' 'הלא תכלל שבעת ימים'.

רבי היה מכבד את בר אלעשא תחנו שיהי ת"ח אלא היה עשיר ורבי מכבד נשירים, ואמר בר קפרא לבר אלעשא מ"ט אינו שואל את רבי ככל העולם, ואמר ב"ק לבר אלעשא שישאל ביאור בקרא שאמר איוב שבזמן שהיה עשיר היו מכבדים אותו דכ' 'ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו' הנס יאמרו הו הו, והנלכד, נלכד בעונו פ"י הנס מהם ישמה, והנלכד מחמת עונו, והתחנן בר קפרא למחות בריבי על שמכבד את בר אלעשא, וראה רבי את ב"ק מגחך, ואמר שאינו מכירו זקן, וידע ב"ק שלא 'מנווהו לזקן בימיו שהקפיד על כך.

בקשו לנדות את ר"מ, ואמר שאינו שומע עד שיאמרו את מי **מנדין** שמי שאינו יודע להלכות אינו יכול לנדות, וי"מ משום שאין מנדין חכם בפרהסיא, ועל מה מנדין איזה עבירות, ועל כמה מנדין כד' דברים דלהלן.

יב בקשו לנדות את **ר"א** שלא החזיק בדעת הרוב בתנור של חכיניי להלך והסכים ר"ע ללכת להודיע שחבירו נידוהו, ויצא ר"א לחוץ ואמר שהחרוב יעקב אם הלהכה תחכמים ולא נעקר החרוב, ואם הלהכה כדברי יעקר, ונעקר החרוב, ואם הלהכה כדבריהם יחזור, ולא חזר, ואם הלהכה כדברי יחזור וחזר, ואעפ"כ אין הלהכה כר"א דמשנתנה תורה, אמר' אחרי רבים להטות, ודואי דנע דאזלי' אחר הרבים, אלא הקפיד על ששרפו פניו טהרות שהתיר, דבתן תנור שחיטתו לחוליות ונתן חול ביניהם, ר"מ מטחר וחכמים מטמאים, והיינו תנורו של חכיניי, וחכך גדול נעשה באותו היום, שכל מקום שבהיט ר"א נשדף, וראו חיסה שרק חציה נשדף, ועמודי בית הוועד מרופפין, ואמר' יהושע לעמודים אם החברים נלחמים אם יאכפת לכך, ויצאה בת קול ואמרה הלהכא כאליעזר בני, ואמר ר' יהושע לא בשמים היא, ומחמת הבת קול אמרו דהלהכא כר"א בשאר מקומות אבל בתנור הכריעו החכמים דלא כר"א, אלא שיש לחשוש שהתנאים מחליפים ושונים מילי תנא אחר בשם ר"א, **ולאחר זמן** עבר ר"א בשוק ושינה פשינתה ביהמ מפסולת ונפל על רצפתו של ר"א, והבין שחבירו מקריבם אותו דכ' 'מאשפות ירים אביין'.

כד' דברים שמנדים עליהם, ריב"ל קרא לאדם לדין ג"פ ואמר שמעולם לא נידה אדם, אבל הוא ראוי לנידוי, כדכ' 'וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה', ושאר הני כד' מפורים במשניות ומצינו חלק מהם, כדנתן על **המביא לידי חיבול** להשם **שדלש שמעון** בן שטח חלוני המגעל שענה עונה ותבע שלא יצא עד שירדו גשמים, שאם נגזרה גזרה כבימי אליהו, היה חייב נידוי, שמביא לידי חיולו השם, וכן המעכב את הרבים ממצוה, כדשלח ר"ג לר"ע שעיעכ"מ זוג עדים שאו לאהקי קידוש החודש בשבת שאי"צ למ' זוג, **והמביא שיאכלו קדשים בחוץ** כתיודוס איה רומי שהנהיג שיאכלו גדיים מקולסין בליל פסח, ושלוו חכמים לולי שתודוס אתה, ששלח מעות לחכמים אתה חייב נידוי, **והמפקפק בדבר אפי' מדבר סופרים** דנתן שנידו את אלעזר בן חננין שאמר דא"י שידים נטויות ללא שאר הגוין, **והמבזה זקן אפי' לאחר מיתה** צריך נידוי דנתן על עקביא בן מהללאל שאמר אין משיקין את הגירות ושפחה משוחררת דכ' בני ישראל בפרשה, ואמרו לו דמעשה שהשקם שמעיה ואבטליון את כרכמית שהיתה שפחה משוחררת, ואמר 'בדמיה דכותות' שהיו גרים, ומת בנידוי וסקלו את ארונן פ"י הניחו אבן על ארונן.

מתי מחזירים מהנידוי, בימי ר"ז היו מנדים ומחזירים אפי' אינו חוזר בו כמלקות שאין חוזר ולוקה, ואף דסתם נידוי ל' יום, מ"מ היינו בסתם, אבל ביד חכמים להרבות ולמעט, אבל אמרו דנמצא דבטלה היראה שמיד מחזירים וחזרו לומר דאין מחזירים אא"כ חזר בו.

הצריכים לנהוג נידוי, **רב** שנידה אחר לכבודו אף הלעמדי צריך נהוגים באותו אחר נידוי, אבל תלמיד שנידה אף הרב צריך לנהוג, וכן **אב ב"ד** שנידה צריך גם החכם לנהוג בו נידוי, אבל חכם שנידה אין אב ב"ד צריך לנהוג נידוי, **והמנודה לנשיא** מנודה לכל אדם.

אף **נידוי כל אדם** **הוי נידוי**, כאותה שפחה שנדתה את מלמד דרדקי שמכה תינוק יותר מדאי, וחש לה אותו מלמד ומיה' **דכל שעושה שלא כשורה** חייב נידוי.

ר"ל שמר על פירות בבבירית שם מקום וגנבו ליסטים את פירותיו ונידה אותם וחזרו הם ונידו, וחשש ר"ל מהנידוי ואמר

דהלא רק ממון גבול ולא חייבים נפש [וזהא דאמרי] שכל שדעיה און כשרות חייב נידוי עי' ריטב"א יז]. ויצא אחריהם והתיר להם והם התירו לו, וש"מ **המנדה את מי שאי"צ נידוי יהא בנידוי** ומשמע דאין ב"ד נוקקין לנידוי אלא זה שנידוהו וכדעת הרמב"ד בהשגות פ"ו מהלכות ת"ת וש"מ דהמנדה הוא המתיר, **וא' ממנדינו שמת** אין מתירין לו אבל הנשיא **מתיר** י"מ משום שגדול בתוכה, וה"נ כל שגדול בתוכה מהמנדה, אבל בידו לא משמע הכי להלן, אלא נשיא משום שהכל כפופים לו, ואמרו דמעשה שמת א' ממנדינו ולא התירו, ואף דהנשיא מתיר, י"ל שלא התירו לפי שלא חזר בו.

נמנו באושא **שאינ מנדים זקן** פ"י בפרהסיא, אבל בצניעה כן, וזקן שאירע בו דבר אין מורידין מגדולתו ברבים, אלא אומרים לו בצניעה 'להכבד ושוב בביתך'.

זקן ששכת תלמודו מחמת אונסו שחלה או שנטרד במזונות, נוהגים בו כקדושת ארון שבלה שאין משתמשים בו, וטוען גזירה דהוי תשמישי קדושה, והוי הגוף כארון לתורה, ואמרו בבבלי שהרי לוחות ושברי לוחות מונחים בארון.

נידוי לצורך עצמו הנה לעיל התבאר דתלמיד מנדה כדי שיכבדוהו, אבל האכ היינו מנדיה מחמת ששונאו אפי' שצריך נידוי ע"פ הלכה, איז"י נידוי.

ר' ירמיה שלח לרבי ב' נידוי לא ממונו מנורה של כסף לצורך ממון לתת למושלן שאירע צרה בטבריה, ורצה ריב"ב לנדותו שנוטל מת"ח והלא צרה באה מחמת ע"ה כמבואר בבב"ב, וא"ל ר' חייה שלא עשה חטא כיבעם בן נבט ותבריו, אבל הק' לו ריב"ב מדנידו לעקביא בן מהללאל, ולבסוף נידו ריב"ב לר' ירמיה, ור' ירמיה לריב"ב על שנידה שלא כדין, והתירו לו לזה.

י' הנשאל לחכם והתיר מותר לגלגל במועד, הנה אם נשאל קודם הרגל לאי גילח לא יגלח, ואם המתיר עד הרגל, ג"כ לא יגלח, אבל כשלא מצאו לו פתח לנדור עד הרגל, כר"ש ברבי שלא מצאו פתח עד שבא א' מזקני הגליל וי"א שהיה רשב"א ולקחו ממקום למקום עד שהעמידו בשמש ופילה כליו, ושאל האם נדר אדעתיה דהכי, והתירוהו, ואמרו שראה כן אצל ר"מ שברר פעמיים מפני ההכלות שהוציא את אחותו אשתו מבית הוונות, וכשרבר מחמת מעשה ברוריה אשתו, ועי' ע"ז ית: ובשדה יהושע שברר פ"א ז' שנים, וי"א מקלו של ר"מ היתה בידו ולמדו דעת משל הוא, [ובפ"מ פ"י נשען על מקלו של ר"מ ולמדו ממנו], הנה ברא"ש ביאר הדתיר' קאי למ"ד דאין פותחין בחרטת, אבל למ"ד פותחין בחרטת אי"צ פתח, וצ"ע דהרא"ש יוש פ"י דגדירים כ' דלמ"ד פותחין בחרטת בעי חרטת מעיקרא ולא במכאן ולהבא, וכגון שנדר מחמת כעס, ועי' ברו"ן שם, ונראה דס"ל דסתם הבא לישאל מתחרט מעיקרא.

שלושים של אבל, אירע לו אונס כאלו שמגלחים במועד קודם אבילות, איכא דתני דאסור מלגלג בשלושים ואיכא דתני מותר, ופי' ר"ח דאסור היינו כשלא בא בהם הרגל, ולתני דשרי כשהלא הרגל באמצע, ומסייע לר"ח דאי לא וואו נהני מגלגל דהנאי **דמי שהמנדה אבילי** שמתו לו ב' קרובים בזה אחר זה, מקל בסכין או במספרת של מספריים אבל **לא במספריים**, [ויר"ק ע' ר"ח משום דס"ד דהא דהתיר ה"ח רק ב' אונסים, כגון אבל לאחר שבא ממדה", והק' דמבעי אפי' ש' לו ג' אבילות אין מגלח], **ויאלהן ק' מדתניא** דאם תוך ז' אסור בתספורת, והלא אסור תוך ז' ועי"כ דקמ"ל דאין תכפהו אביליו אין מגלח תוך ז' ומשמע דתוך ז' מגלח בתכפהו אביליו, אף שלא חל רגל תוך ז', ופי' ר' מתניה דהא דתני **אסור** בחל אונס קודם הרגל, דכדרכו, ואח דשרי איירי בשלא כדרכו, והתני דרק שבעה היינו תכפהו אביליו תוך שבעה אפי' שלא כדרכו אסור, אבל תוך שלושים שרי שלא כדרכו, אי"כ חל הרגל דשרי.

שפם וציפורנים, איכא דתני ברגל מותר מפני כבוד הרגל, ובאבל אסור כשאינ שם רגל, ואיכא דתני ברגל אסור כשיש הערמה כאלו של אבל שאין הערמה שרי, והלכה כדברי המיקל כאן וכאן, וכן **הלכה כמי שפקל בהלכות אבל**, וכן התיר רבי וכמה אמוראים לטילול שפם וציפורנים, וי"א דשפם ה"מ כשהשערות נוטות.

ר"ש בר אבא מתא אחותו ונטל ציפורניו לפני ר"א, ולפני ר' נתן כיסה, לפי שלא גס בו כר"א.

פ"ה ב"ב

יד אלו מכבסים במועד, הנה אין מכבסין במועד כדי שלא יכנסו למועד כשהן מנוולין, אבל יש מחכמים הבא ממדה י"א ומבית השביה והקדוש אבית' האסורים, מנדהו שאסור לכבס, והתירו בברגל, והנשאל לחכם שנדר לא לכבס, ומטפחות הידיים שמתלכלכים כל שעה, ומטפחות הספרים וידי אדם ממשמשים כל

שעה, ומטפחות הספרים שאדם מספג בהם כשיוצא מבית המרחץ וכן **בלגרי הנשים והנפס** סדינים שמתעטפים אחר המרחץ ומתלכלכים כל שעה, וכל העולין מטומאה לטהרה מותרים כמצורע וטמא מת שהתורה הסעייתם כיבוס בגדים.

יש לו חלוק אחד, מכבס במועד ואף שיש לו ב' כיון דצריך א' לבלוש כשמכבס, אבל הני לדעיל שרי אפי' יש הרבה בגדים, ו**בגדי קטנים**, הורה ר' יוסה 'חשיב כמי שיש לו רק חלוק א'.

מטפחות הספרים אין מכבסין במי רגלים מפני הכבוד, אבל מכבסים בנתר ובורית.

קרובי המת במועד, אין קורעין ואין חולצין חליצת כתף שמגלה זרועותיו, ואין מברין סעודה שאבל אסור לאכול משלו אלא **קרובי יומת** אבל בשאר ימות השנה לול' ההרעה יכול, ואם היה היתא קטן ואין נכנסים שם הקרובים, הורה ר' יוסה שלא יתחלקו לב' מקומות, אלא יברו מקצת היום ומקצת למחר [ואמרו דהחמיר להם במה שסברו להלל, והקל במה שסברו להחמיר], והה"ה בשאר ימות השנה לא יתחלקו כמבואר בשו"ע שעה' ומקורו מהיר"ד כדכ' בהגהות מימוני פ"ג מאבל, ואף שאין חיוב הבראה אלא בסעודה ראשונה, מ"מ נהגו להברות כל שבעה, כמבואר בכתובות דבפנים חדשות אמר' ברחבה כל שבעה, והנה מפשיטות הלשון משמע דלא איירי באבלים כיון דחייבים במקומן, אלא איירי באכולים עמהם, [ולחלן דמבואר דקרובים הראויין להתאבל, שמה פליג על קד' דהכי], אבל לשון הראשונים וכן בשו"ע דאין מברין ברחבה [ולחרי' בפסחים בביה"כ ואיכא מתנגדים שונים בראשונים], ומברין רק קרובין של מת אבל בביתו מברין אף שאר אדם, ואפשר דקרובים שלא נכנסו קרובי היתר האבלים, והספק כשחלקם חוץ לבית האם הוו כפרהסיא האסורה במועד.

פ"ה ב"ב

אלו כותבין במועד משום דבר האבד, דחייש' ששאי ימות הוא או העדים או שילכו למדה", **שטר קידושין** ואף דאין נשואין נשים מ"מ מותר לארס **גיטין** [אינו מצטער, משעה שנתן דעתו לגרש], **שוברין** על הלאה כשנאבד השטר, וחייש' שהלוח ילך, אי"צ שיהא יזה לו ממון, ונקרא גלשון יוניו **אימולוגים**, **דיתביק** צוואת שכיב מרע, **מתנה**, פרובול, **אגירות שום** היתומים **ואגירות מזון** של אלמנה שותלח לבנות מיום ביקור מזונה, **תפילת דכותבים** ביד"ב בא לפנינו פלונית וחלצה נעלו מעל רגל ימינו וירקה רוק דמתחזי על ארעא בירי' ביבמות איכא מ"ד דאפי' לא אתי על ארעא ומשמע ובא לחלוק אי"צ קמיל' דאינו אלא למצה, ואמרה 'ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה בית אחיו', **ושטרי מאינים** דכותבים שאל רוצה ולא משתווה ולא חפצה להתחתן עמו, **ושטרי בירורין** זה בורר וזה בורר, **וגזירות ביי"ד**, **ואגירות של רשות** לשאול בשלום חבר, כגון שלא ימצא אה"כ שליח.

פ"ה ב"ד

שטרי חוב אין כותבין אותם במועד דיכול לכתוב אחר המועד, ולא דמי לשטר מתנה דחייש שיחזור בו הנותן והעדים שיכתבו, אבל בלואה בסתמא לא חייש' שיהיה לוח ושרע לוי ישלם, אלא א"כ אינו מאמינו או שאין לו מה לאכול, לר' ירמיה הפי' שאין מאמין ללוח או שאין לסופר מה לאכול, אבל הק' דא"כ כל אמונות מותרות והא דאיכא מ"ד בבבלי דמתיר הכי, י"ל כגון שהצריכים לכן הוי צורך המועד, ולפי' פ"י **י"וס** שאינו מאמין למלוה שעברה [ולר' יוסף אפטר שטר הכד' לא התירו לו דמי לחששות דשטר מתנה, דחייש' שיחזור בו או העדים ישכחו כנ"ל], או שאין לו מה לאכול למלוה הבאה שאינו מוצא ללות בלא שטר.

שטרי אריסות בשדה **ושטרי קבלנות** במלאכה, אין כותבין במועד, ומותר לשום האריסות כדרכו אבל לא ימוד ישקול וימנה, **ומקבלים קבלנות במועד** לעשותה אחר המועד, אבל לא כדי לעשות במועד, וישום כנ"ל.

סת"ם במועד, **ספרים** אין כותבין אותם ואין מגיהין אות **אחת אפי'** בספר העדה ס"ת מונה היה בעודה שסמנו היו מגיהים כל ס"ת, ומ"מ לא היו מגיהים דאפשר אחר המועד, **תפילין ומזוזות**, **לת"ק** אין כותבים כנ"ל, **ולר' יהודה** מותר לאדם לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו והיו מצוה לצורך עצמו, ויש מהראשונים שכתב דמאכן יש להניח תפילין במועד, ולפי"ז צ"ע מ"ט אורח ת"ק, וצ"ל דר"י התיר כדי שלא יתעכב מיד אחר התעודה.

אדם שאבד תפיליו מן שיתק מר' חננאל שהיה סופר שיכתוב לו במועד, ור' אבא בר נתן הורה שתחילה יביא את שלו ויכתוב לעצמו כר"י דמתני', ורב התיר אף ללא שיתן לו תפיליו, ומתני' בכותב אביל אבל לא שיתמש במועד, ולמה שנתבאר דאין ראיא, י"ל דלעצמו שרי אף להניח, אבל לאחרים רק אם שיתמש מיד אחר המועד.

עוד התיר ר"י דטווה אדם תכלת לעצמו, וי"ג על יריכו, והיינו שלא על פלך [העשוי לטווה עליו], ואמר ר"י שיש שמואל דשרי אף בפלך כי אף כדרכו, ואי גרסי' במתני' על יריכו, י"ל דאחי לאפוקי אבן שתולה בו החוט, [ובבבלי איכא מ"ד דהתיר אבן ואסר פלך,

ושמא הכא הוא קול ע"י ר"י בשם שמואל וצ"ע], ורב אמר בין לו ובין לאחרים, ומתנ' דתני לציצתו, איירי בטווה להניח.

פ"ה ב"ה

טו באלו אופנים רגל מבטל שבעה ושלושים של אבל, הקובר מתו ג' ימים קודם לרגל שנהג אבילות משעת קבורה ג' ימים, שהיא עיקר אבילות בטל ממנו גזירת שבעה, והקובר ח' ימים קודם בטל ממנו גזירת שלשים.

גזירת שבעה סנר"ת וסכ"ת ז' דברים האסורים באבילות שבעה, סיכה, נעילת הסנדל, רחיצה, תשמישי המיטה, תספורת, כיבוס, ות"ת.

גזירת שלשים איחיו ותגלחת וגיהוך של כלי צמר חדשים, וכלי פשתן לבנים.

חל יום השמיני' של אבילות קודם הרגל בשבת מגלח בער"ש, ואף דאין קורבין בשבת, י"ל כגון **שגרתו חיה**, מוונים' דהגזירה מיום שנתאיירי ממנו, [ואם מצאוהו, לת"ק משימצא ראשו ורובו, ולר' גזירה משימצא השזרה וגולגולת רובו], א"נ כשקברוהו ער"ש עם חשכה ועכו"ם סתמו את הגולגל ולכן לא התחיל בער"ש, [אבל לומר לעכו"ם שרי רק ביר"ט ולא בשבת], א"נ שמועה קרובה בשבת שמע שמת לו מת תוך ל' יום.

מקצת היום ככולו, **ר' אמי רבי** גילחו ביום לא' דלא ס"ל מקצת היום ככולו, וכדתנן מי שנו ר ב' גזירות מגלח את הראשונה ביום לא' ואת השני ביום סא' דל"א מקצת היום ככולו, והא דתנן בספיא' ואם גילח יום ל' מגלח את השניה ביום ס', י"ל דלכתחילה אין מקצת היום ככולו, אבל בדעבד מקצת היום ככולו, וי"א אף לכתחילה מגלח ביום ל', דתנן ח' ימים הגלג בטלו ביום ל' מחמת התחילי מקצת מאבילות שלשים, ועי"כ מקצת היום ככולו, דאל"ה יגלח רק במעביר והיירי רק לאחר הרגל, [והנה למ"ד לחלן דיימס לא בטלו [ואי לא] גילח קודם הרגל אסור אחר הרגל], וא"כ דאשר מקצת ל', אבל למ"ד דאף ימים בטלו ליכא ראיא דמקצת היום ככולו, ומ"מ תניא במס' שמחות והובא בבבלי יט:], ושלישיו דומיא' דיום השמיני אבל שבעה מקצת היום ככולו דא"כ אף קובר ז' ימים קודם הרגל יגלח, אבל לחלן מבואר דאף על שבעה אמרי' מקצת היום ככולו, וצ"ל דל"א ז' ימים כיון דאין יום אחד עולה לכאן ולכאן, אבל דחו דשאני כבוד הרגל דמקצת היום ככולו, ועי"כ דמפני כבוד הרגל התתירו לגלח בער"ש כשחלם יום השמיני שכתב דוקא ברגל אבל בעלמא כשחל יום ל' בשבת אין מגלח בער"ש, עוד יש להוכיח דל"א מקצת היום ככולו, דתני על כל המתים שולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלושים, ולא תני ביום ז' וביום ל', אמנם לא הוכרע הדבר שיש שמועות לכאן ולכאן, דבאב שאלו ס"ל מקצת היום ככולו וחכמים פליגי, אבל הלכה כאבא שאול.

האם ימים בטלו אחר הרגל, לאבא **שאול** בין ימים ובין גזירות בטלו ברגל, ולחכמים רק גזירות ולא ימים, ונ"מ דלחכמים מותר לגלח אחר הרגל רק אם גילח קודם הרגל אבל אל"ה לא יגלח דכבר נכנס לרגל בניול, והימים של שלשים ימישכו אחרי הרגל, ולבאב שאול אף אם לא גילח קודם הרגל יגלח אחרי הרגל, וי"ל הורה לר"ש גלחח אחר הרגל ידעו א' כחכמים או כאבא שאול.

שבת ורגל למנין שבעה ושלושים, שבת מפסקת שבעה אבל עולה למנין שבעה דאי"א שבעה ללא שבת משא"כ רגל דאפשר לאבילות ללא רגל, והרגלים מפסיקין ואין עולין למנין שבעה דאין עיקר אבילות נוהג ברגל, אלא נוהג אבילות אחר הרגל, אבל רגל עולין לשלושים דאף ברגל אסור בתספורת וכיבוס, ונמנה דלפעמים נוהג שלשים קודם לשבעה כגון כשקבר ברגל, והנה אה דרגל מפסיק לפי שאינו עולה למנין ז', ואף דעולה למנין ז' מפסיק, וי"ל דלמ"ד דיימים לא בטלו ויחא, אבל לפי"ז אה דרגל מפסיק ז' ה"פ פסיק ימים' ובחוס' הסתפקו בזה, וי"מ דהך דינא דשבת וכו' דמתני' אינו נתינת טעם לעיל.

קברו ב' ימים או יום א' קודם הרגל אינו מבטל שבעה לדניים הנוהגים בינו לבין עצמו, אבל כלפי אחרים מבטל הרגל לשבעה, כדתני הקובר בג' ימים של הרגל מתחילת הרגל [א.ה.נ.] י"מ דוקא בתחילת הרגל, ולא רק ג' ימים ברגל], מונה אחר הרגל שבעה, אבל לרבים מונה רג' ג' ואין נמנמים בד' ימים הנוותרים דכבר נתיחמוהו ברגל כמבואר להלן ה"ז [א.ה.נ. ואף דהתם אין פנים שבורה, אבל בשאר המבואר דאין מנמחים מהא דרק מראי' לו פנים כמבואר להלן, י"ל דכיון דניחמוהו מקצת ברגל שוב עולה למנין ז', ואמרו דבימים שנוהג בעצמו לאוכלתו נעשית בידו **אחרים** אפי' בתוך ביתו, אבל בבית האחרים שרי אחר ז' ימים, וכן עבדיו עושין במקרי'.

מראים פנים ברגל לבקרו כשבת שאין בה אבל, ומ"מ מראים פנים מפני הכבוד.

הניח תפילין יום א' קודם הרגע, לא יניח שוב אחר הרגע שמשימתו לשבעה, דבטל ממנו גזירת שני ימים ודחלוק.

טז דין אבל בתפילין, **לר"א** ביום הראשון אינו נותן תפילין דאמר רחמנא ליחזקאל פארן חבשו עליך, ומשמע דעל אחרים לא, וס"ל לירי' דעיקר אבילות ביום הראשון, וביום השני נותן, ואם באו פנים חדשות לחמוס מסיר כל שבעה, **ולר' יהושע** אינו נותן ביום הראשון והשני ס"ל דעיקר אבילות בב' ימים [ודתנן בברכות דמי שמתו מוטל לפניו פטור גם מן התפילין והלא אין לו בשני אמו נותן, ור"א דאמרו הכי אבג שאר פטורים דהתם], ובשלישי נותן ואפי' באו פנים חדשות, **והלכה** כר"א בנתינה וכו' יהושע בחליצה, ומהא דאמרו גם הלכה כר"י בחליצה ולא ש"מ מהא הדלכה כר"א רק בנתינה, ש"מ דוקא ביום השלישי אינו חולץ משום פנ"ח, אבל בשני חולץ מפנ"ח.

דין אבל במלאכה, הנה אבל אסור במלאכה כל שבעה, וכשאין לו מה לאכול, **ר"א** הראשון ובשני לא יעשה מלאכה אפי' אין לו מה לאכול, ובשלישי עושה בצינעה, אבל תבוא מאירה לשכניו שהצריכוהו לכך שלא הביאו לו לאכול, **ולבר קפרא** לא יעשה מלאכה גם ביום השלישי, וב"ק לשני' דתוקפם של אבילות עד היום שלשי כדאמרו **ג' ימים הראשונים הנפש מהלכת על הגוף** שמתא תחזור, ולאחר **ג' ימים** שאששתי זיו אפו הולכת לו, ולאחר **ג' ימים** הוכרסו בקנעת עד פניו ואומרת לה אף מה שגזלתה וחמסתה ונתת בי יופי' בויקרא רבה מקרא, ור"א דילפי' לה מדכ' 'זוירתי' פרש על פניכם ואפי' פרש תריכם' אפי' אכילה של ד"ט אם אכל שלא לש"ש, ובאזוניה שעה 'אף בשרו עליו יכאב ונפשו תאבל' הנה בלשון המדרש ממואר דעיקרו של אבל ביום שלישי, ולכאוי' היינו כיונת היריר' בדיום השלישי נשתנה הגוף, אבל הראשונים העתיקו היריר' דעד' ג' ימים אבל בתוקפו הדקוק לא נשתנה, אי"י [כדמשמע בב"י] דעדיין לא נסתלקה הנשמה.

מלאכה בממונו של אבל, **אריסין** שמקבלים שלשיל או רביע **חכיריו** שנותן סכום מפירות השדה בין עושה הרבה למעט, **וקבלין** שמקבלים סכום מעות **עושים** מלאכה שעושין לעצמן ואף שבא לאבל ריוח מכך, **איכריו ספניו וגמלין** אין עושין פי' במלאכת האבא, אבל הראש' של אבא גרים איכריו אלא חמוריו ואסורו להחזיקו, אם היה מוכרך קודם לכן שיר כפרה מושכרת לדהלן שהיתה מושכרת וכלה וכן השכירות וכיון דקיימא לאריסות לא מסלק ידיו ממנה משא"כ חמוריו, וי"מ דחמוריו בכל גזונא אסור כיון דנקראת בכל מקום על שמו.

היתה לו פרה מגמלת בעיר פי' מושכרת לחלב, עושה בה מלאכה, וי"א דה"מ בחיבוי לו פי' שלא תמה השכירות וחייב לו ימי השכירות, אבל בתחילה לא שיכיר.

ב' שותפים או ב' טבחים או ב' תנוונים שאירע אבל לא' מהם, נועלים את החנות כיון שהדשר לנשניהם, ודמי לחמוריו לדעיל' ולפי' שנתבאר מושכרך קודם אבילות שרי אף בחמוריו, הכא שאני שהעסק נקרא על שם שניהם, וחכיריו ופועליו עושין **בצינעה** דעי' אחרים בצינעה שרי, אבל בביתו אסור, ועבדיו ובהמתו גריע מחכיריו.

היכן וכיצד אוכל האבא, **כל זמן שמתו לפניו**, אוכל אצל חבריו, ואם אין לו חבר אוכל בבית אחר, ואם אין לו בית אחר עושה מחיצה, ואם לא יכול לעשות מחיצה הותר פניו, ואינו מיסב, ואינו אוכל ושותה כל צורכו, ואינו אוכל בשר ויין, ואין מזמנים עליו, ואם בירך אין עונים אחריו אמן, וכן אינו עונה אמן אחר אחרים, וה"מ בחול אבל **בשבת** מותר בכל הני', ואמר רשב"ג דאי התירו בחיי שעה, ודאי מותר ביום **עולם** אף בת", ופלגי על ת"ק דאסור באבילות של צינעה, והלכה כרשב"ג, **נמסר המת לכתפים** הרי"ז כנמסר לרבים.

אבילות בשבת ראשונה וכו' י"מ שבת ממש, וי"מ שבוע ראשון, שבת ראשונה אינו הולך לבית"כ, שניה הולך ויושב שלא במקומו, שלישית יושב במקומו ואינו מדבר, רביעית הרי הוא ככל אדם, לר' יהודה אין מחשבה את' הראשונה שהוא באבל ושניה לאבא היינו ראשונה הול', ולר"ש פותחים שבת, והלכה כר' יהודה.

מצא אבל בביתו, בשני ובשלישי משלים עמהם, ומיום הרביעי, לת"ק מונה לעצמו, ולר"ש משלים עמהם, והלכה כר"ש שבאניו ראש המשפחה פי' שהבית סמוך עליו, ל"ש אח ול"ש בן קטן, אבל ראש המשפחה מונה לעצמו ומשמע דתוך ג' ימים מונה עמהם, וכן הורה ר' מנא שראש המשפחה ימנה לעצמו, ואם באו אליו רוב המנחמים מותר לרחוץ.

יז ממתי מונים אבילות במת שמוליכים ממקום למקום, אלו שכאן נוהגים אבילות משיצא משם, וההולכים מסתימת הגולל, ולרבי"ל אזלי' אחר ראש המשפחה, וי"א דרק לחומרא שאם הוא כאן אזלי ע"פ ראש המשפחה אבל ההולכים נוהגים מסתימת הגולל, ואם הגדול הלך, כולם אזלו ע"פ ראש המשפחה.

גמליאל זוגא מתא אחותו ועלה הלל אחיו לקבורה, ואמר ר' מנא, מכיון שאת גדול המשפחה כד תהא סלק גב אחוך שלף סנדלא, בתוס' משמע שהלל היה ראש המשפחה, וניהוג אבילות משיסתם הגולל, וי"מ שניהנו כשיבוא הלל לביתם, וי"מ שאמר להלל שיהנה כשישוב לביתו.

אבילות במת שמעבירין מקבר לקבר, י"א בסתימת גולל הראשון, וי"א בשני, ואמר ר"ח דר"ז ר' אמר' שהורו בשני, היינו לחומרא דאף בשני אי"נ חומרא שאינו מדינא, **וה"מ** גולל שני בתוך השבעה, וה"מ בשנתנו דעתם לפנותו, אבל אל"ה מסתימת הראשון, ר' אבהו הורה מהשני, וה"ל ר' יעקב ששאלו לר' אבדומא דמן חיפה ואמר מהראשון, ואי"ל ר' אבהו שלא שמע וממי ששמע, יורה כן.

סמך לאבילות שבעה מהתורה, אבל ובירר' כתובות תניא דמשה יתיקן שבעה של אבילות ובירר' הכא מבוא **וה"א** מדכ' באבל יוסף יעקב' **ויעש** לאביו אבל שבעת ימים', אבל הק' דאין למדין מדבר ששקדם מת"י, לכן **וה"א** מדכ' 'ופתח אהל מועד תשוב יום לילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת משכן ה' וגו', כאבילות הקב"ה על עולמו ה"נ ישמרו על אחיכם אבילות, ושמירת הקב"ה דכ' שעייכב הקב"ה את המבול **ויהי** לשבעת ימים ומי המבול היו על הארץ, ואילה"ק דאין מאתללין קודם המיתה, דשאני **וה"א** שיוודע מה יהיה, אי"נ הואי אבל של מתושלח, **וה"א** מבני ארץ דכ' שלא יצאו מפתח אהל מועד, ולא נתפרש השיעור אלא מדכ' 'כי שמן משחת ה' עליכם' כימים שנמשחו בשמן והיינו ז' ימי המילואים, **ור'** **יחנן** דריש מדכ' שאמר אהרן למשה על מרים 'אל נא תהי כמת' דמצוער חשיב כמת, וכו' דתסגר 'שבעת ימים', **ור"ל** הק' דפעמים עשיתו בלצוער מוסגר, ופעמים לממוחלל פי' שנולדו בו סימני מצורע, אלא דריש 'אל נא תהי כמת' שביקש על מרים שהיתה מוסגרת לא תהא מוחלטת, **וה"א** מדכ' 'וזיתמי ימי בכי אבל משה' ימי שבעה, בכי שנים, אבל שלשים, וי"א והפכתי ימי שנים בכי שבעה, אבל שלשים, **וה"א** מדכ' 'והפכתי חגיכם לאבא' אבל כימי החג, אבל איה"ח' ימים דשמעני רגל בפנ"ע, וכ"ת דילפי' מעצרת, י"ל כיון דיש חג ז' ויש א', ילפי' תרתי דשמועה קרובה יש לה ז' ושלשים, **ושמועה רחוקה** יום א'.

מתי חשיב שמועה רחוקה, **איכא דתני** קרובה תוך יב' חודש, ורחוקה לאחר יב' חודש, **ואיכא דתני** קרובה תוך ל' ורחוקה אחר ל', וכן הלכה.

שמע ברגל וקודם שנמגר הרגל נמגר לו יום מהמיתה **לחברייא** קרובה **ולר'** **יוסי** כיון דשמע בזמן שלא יכול להתאבל הרי"ז כרחוקה, ואם שמע בשבת, קורע למחה, י"א דמתאבל זו כחברייא, וי"א שאינו מתאבל כר"י, וכ"ת אין קריעה בלא אבל, י"ל דהוי כשומע על אביו ואמו דטעון קריעה באופן שיש לו חלוק שאול, וחייב לקרוע ושידמון לו חלוק שלו אפי' לאחר כמה שנים, ואף דרק באביו ואמו, מ"מ שטעיר דרש קריעה ללא אבל, וי"א שאינו קורע אלא בשמועה קרובה בשבת ועשית רחוקה], אי"נ י"ל דפטשו דרק באביו ואמו איכא קריעה ללא אבל.

קרובי קרובי המת, אסורים בתגלחת, ור' מנא שהלך להסתפר כשמת בן בנו, אמר דנוהג אבילות רק בנמצאים עם האבא, ואמרו דאף קרובי קרובי המת צריכים לקרוע.

יח הלכות אבילות מיהוקאל, כ' אצל יחזקאל' האנק דום' שלא יאנק על מתו, אבל שאר בנ"א צריכים לצווח על המת, וכו' מתים אבל לא תעשה' מכאן שצריך להתאבל, 'פארך חשוב עליך', י"א זה תפילין וי"א זה גיהון' שהנגדים נאים פאר לאדם, וילה"ק דאי תפילין נמצא דאבילות ב' ימים, ואי גיהון נמצא דאבילות ל' יום ומשמע מהכי דאבילות שבעה היא מד"ת וכן גיהון כל ל', ודלא כמשנ"ת לעיל, ולמ"ד תפילין אבילות ד"ת רק ב' ימים, והנ"ש שאר יב"ד אבילות.

עוד ל' אצל יחזקאל 'ונעליך תשים ברגליך' מכאן לנעילת הסנדל, 'ולא תעשה שפם' מכאן לכיסוי פיו עד פיו, וי"ג פניו,

ואילה"ק דיקסה בלמטה עד פיו, כדי שלא יאמרו שמסכה מחמת שכואב פיו.

עוד כ' ביחזקאל 'ולחם אנשים לא תאכל' מאנשים אחרים, מכאן שקטנים הולכים לגדולים להברות, והגדולים הולכים לקטנים דכ' 'כי כה אמר ה' אל תבוא בית מרוז' וגו' וירמיה גדול אצלם.

דברים שאבל אסור בהם, רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המיטה, לספר, לכבס, לקרות בתורה, ולשנות מדרש הלכות הגדות, שאילת שלום, ועשיית מלאכה.

רחיצה באבל, לר' נתן ורבנן **שבצפון** א"י אסור ברחיצה כל שבעה, **ולרבנן שבדרום** א"י, מותר ברחיצה כל שבעה דס"ל דהוי כאכילה ושתיה [ור' יוסי לא סמך עליהם לזלכה כיון שהיו פתוחים מרבנן שבצפון].

רחיצה שאינה של תענוג אלא לרפואה וכיו"ב כגון שרגליו עייפות מטורה הדרך מותרת, ונלח"ק מהא דהתירו לשמואל לרחוץ והיינו משום סכנה דשרי אף ביר"כ, וע"כ דאליה אסור, אבל בראש' בברכות ביאר לירי' דודאי לא שאל שמואל על רחיצה של סכנה, דפשיטא דשרי אפי' בת"ב ויר"כ, וע"כ משום דרחיצה שאינה של תענוג מותרת, וכן ראו לר' יוסי שטובל ולא ידעו אי טובל לקריו או להקר לתענוג וס"ל דרחיצת צונן אינה לתענוג.

אבל ומנודה אסורים בנעילת הסנדל, אבל בדרך מותרים בנעילת הסנדל, וכשמגיעים לעיר יחלצו.

שאילת שלום אסורה באבל, ויש מקומות שהתירו שאילת שלום בשבת, [ר' הושעיא לא ידע מנהג המקום שהעניק אליו, ואמר לאבלים שהיו שם 'איני יודע מנהג מקומכם, אבל שלום עליכם כמנהג מקומינו']. ר"מ תירי שאילת שלום בשבת, שהיה ר' יוסי בן חלפתא משבח את ר"מ בפני אנשי ציפורי, דר"מ אדם גדול קדוש וצונע, וכשאמרו לר' יוסי דר"מ שואל בשלום אבלים בשבת השיב להם ר' יוסי שבא ללמד שאין אבילות בשבת דכ' 'ברכת ה' שבת היא' תעשירי ולא יוסיף עצב עמה', ועצבות זו אבילות דכ' 'ועל המלך דוד על בנו' אבשלום שמת.

הלכות אבילות בשבת, **לשמואל** פח"ז חובה נת"ר רשות פי' פריעת ראש, חזרת קרע, וזקיפת המיטה חובה כיון דהוי אבילות בפרהסיא, אבל נעילת הסנדל ותשמיש ורחיצה בער"ש רשות דהוי אבילות שבצינעה, ומ"מ שמואל הקפיד על תלמידיו ששימש ומתא אותו תלמיד, דלמעשה אי"ו רשות אלא חובה שאף לנהוג כן **לרב** ח"ז חובה, ופ"ן רשות, וס"ל לרב דיש שמכסין ולא שאל מחמת האבא, ואמרו בבבלי דשמואל ס"ל בדעי עטיפת כל הראש שאינה אלא לאבלים, ורב פליג דאף עטיפת הראש חשיב עטיפה, אבל עטיפת כל הראש בשבת אסורה אף לרב, אבל בירר' משמע דעיקר העטיפה היא בפנה, אבל בראש ל"ל עטיפה, וצ"ל דלא שאל ופה כה דקור בהכרח של אבלים, **בני רבי** עשו היכר שלא מתאבלים דא' יצא פרוע ראש ללא סנדל, וא' עם סנדל מכוסה ראש.

ר' גוריון כשהיה אבל יצא לפניו ר' יונה בשבת נעול בסנדל, וא"ל ר' יונה שלא יתחוש שפניו ממנו שהוא 'ב' בנש עירי' ומבואר דאבילות בשבת רשות, ויש מקום להורות שאין אבילות בשבת.

אבל אסור בת"ת, דכ' אצל איוב שנהג אבילות לאחר שנצטרע, **ואין דובר אליו דבר'** דבר יתירא אפי' דבר תורה, **והק' ר"ל** איך אפשר שהאבל יהא אסור בת"ת דהלא אילו המת היה לומד לא היה מת, אלא קרא קאמר דלא ידעו במה לפתוח אם בגופו או ממנו או נפש בניו ובנותיו אי"נ יל"פ דהק' דעי"כ קרא בדת' דאליה"מ מ"ט לא יתחוש בגופו וכו', ובבבלי דלא מטיה דאבל פתח תחילה, ולכן לא בתחיל', [ר"ח שלח ב' תלמידים שילמדו על תלמיד שחלה, והפסיקו כשראו כמין נחש, ומת אותו תלמיד, וכע"ז בתלמיד בר פדיה, וראו התלמידים כמין כוכב והפסיקו ומת].

אבל מותר לשנות במקום שאינו רגיל דאינו שמחה, דמחמת שאינו יודע אית ליה צער, ומעשה ששלח ר' יוחנן ב' תלמידים שילמדו עם ר' יסא כשהיה אבל, ולא ידעו האם מחמת שאין איסור בת"ת, או משום דהוי בשאינו רגיל, ואף דלר' יסא אין מקום שאינו רגיל, מ"מ היינו מקומות שחכמים הסתפקו.

להערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל: lishne.klile@gmail.com

כמו"כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש"ס': 7692282@gmail.com